

Vliv legislativního rámce na stravování v základních školách v Uherském Hradišti

Magdaléna Valdová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Magdaléna Valdová**
Osobní číslo: **M170362**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vliv legislativního rámce na stravování v základních školách v Uherském Hradišti**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Provedte průzkum literárních pramenů a zpracujte teoretické a metodické poznatky vlivu legislativních regulací na stravování na základních školách.

II. Praktická část

- Identifikujte a zhodnoťte přednosti a nedostatky současných regulací na stravování pro základní školy v Uherském Hradišti.
- Navrhněte opatření ke zlepšení současného stavu v oblasti stravování se zaměřením na základní školy v Uherském Hradišti.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DVOŘÁK, Dominik et al. Česká základní škola: vícepřípadová studie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 310 s. ISBN 978-80-246-1896-8.

OBENCHAIN, Janel and Arlene SPARK. Food Policy: looking forward from the Past. 1st ed. Boca Raton, FL: CRC Press, Taylor, 2016, 538 s. ISBN 978-143-9880-241.

VALENTA, Jiří. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 920 s. ISBN 978-80-726-3760-7.

Vyhláška č. 107/2005 Sb. ze dne 25. února 2005 o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2017-11-15]. Dostupný z:

http://www.msmt.cz/uploads/vyhlaska_107_2005_Sb_ve_zneni_210_2017_Sb.pdf

Vyhláška č. 282/2016 Sb. ze dne 5. září 2016 o požadavcích na potraviny, pro které je přípustná reklama a které lze nabízet k prodeji a prodávat ve školách a školských zařízeních. In: Portál veřejné správy [online]. [cit. 2017-11-15]. Dostupný z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=87013&fulltext=282%2F2016&rpp=15#local-content>

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Pavel Grebeníček, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: 9. února 2018
Termín odevzdání bakalářské práce: 14. května 2018

Ve Zlíně dne 15. prosince 2017

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 11.5.2018

Jméno a příjmení: MAGDALENA VALDOVA

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na vliv legislativního rámce na stravování v základních školách. Tato legislativa přinesla zásadní změny v realizaci a poskytování stravování na základních školách, zejména zamezila přístupu k nevhodným potravinám. Dopady této legislativy a její důsledky v praxi byly zjišťovány prostřednictvím dotazníkového šetření zaměřeného na děti na základních školách, které jsou cílovou skupinou, na něž je legislativa zaměřena. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že samotná úprava legislativy nevyřešila problém nesprávného stravování dětí na základních školách. Pouze eliminovala přístup k nesprávnému stravování ve školách a ztížila roli poskytovatelů stravování. Nicméně nezajistila zlepšení stravování a ani nezměnila motivaci cílové skupiny, tedy dětí, k volbě zdravých potravin místo potravin nevhodných a méně zdravých. Na základě zjištěných skutečností a poznatků je navrženo efektivnější a účinnější řešení problematiky stravování na základních školách. Účinnější řešení spočívá v navržení projektu, který vhodně doplňuje legislativní rámec a je zaměřen na změnu motivace dětí na základních školách k volbě zdravějších potravin. Projekt může být chápán také jako pomoc školám a poskytovatelům stravování na základních školách. Tento projekt v kombinaci s platnou legislativou je pak komplexním řešením problematiky stravování na základních školách.

Klíčová slova:

Školství, školní stravování, stravování dětí, zdravá strava, základní škola, legislativní regulace na stravování.

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the impacts of the legislative scope on food in elementary schools. This legislation brought up fundamental changes in the implementation and provision of catering at elementary schools, in particular by preventing access to inappropriate food. The impacts of this legislation and its implications in reality were addressed through a questionnaire survey focused on children in primary schools targeted by the legislation. The research revealed that the legislation itself did not solve the problem of incorrect

food of children in elementary schools. It only eliminated access to school misconduct and made it more difficult for catering providers. However, it did not ensure improved diet and did not alter the motivation of the target group, ie children, to choose healthy foods instead of food inappropriate and less healthy. On the basis of the facts and findings, a more effective and effective solution of the issue of catering at elementary schools is proposed. A more effective solution lies in designing a project that appropriately complements the legislative scope and is aimed at changing the motivation of children in elementary schools to choose healthier foods. The project can also be considered as aid to schools and catering providers in elementary schools. This project, combined with valid legislation, is then a comprehensive solution to the issue of catering at elementary schools.

Keywords:

Education, policy at the schools, school food, childrens food, healthy food, elementary school, legislation scope on childrens food.

Poděkování

Děkuji panu Ing. Pavlovi Grebeníčkoví, Ph.D za odbornou pomoc a vedení, jeho trpělivý přístup a povzbuzení, které mi vždy v průběhu zpracování bakalářské práce poskytl.

Děkuji Základní škole Za Alejí za možnost provedení výzkumu na jejich půdě a paní učitelce Mgr. Janě Černé, která mi pomohla se zpracováním výzkumu.

Děkuji nejbližší rodině za podporu, pomoc a trpělivost během celého mého studia.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŠKOLSTVÍ	12
1.1 FINANCOVÁNÍ	12
1.2 STUPNĚ VZDĚLÁNÍ.....	14
1.3 INSTITUCE ZABEZPEČUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	19
1.4 LEGISLATIVNÍ RÁMEC ŠKOLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
1.5 SYSTÉM ŠKOLSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	21
1.6 ZŘIZOVÁNÍ ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ.....	25
2 VLIV ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ	28
2.1 DĚTSKÁ NADVÁHA A OBEZITA.....	29
2.2 ORGANIZACE A KONTROLA ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ	30
2.3 KONCEPCE S NÁVAZNOSTÍ NA ŠKOLNÍ STRAVOVÁNÍ	33
2.4 PRÁVNÍ ÚPRAVA ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ	35
2.5 PROJEKTY PRO ZDRAVÉ STRAVOVÁNÍ VE ŠKOLÁCH.....	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
3 ANALÝZA SOUČASNÉHO VLIVU LEGISLATIVY NA STRAVOVÁNÍ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLY V UHERSKÉM HRADIŠTI	41
3.1 VÝZKUMNÁ OTÁZKA A STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ	42
3.2 CÍLOVÉ SKUPINY	42
3.2.1 Základní školy v Uherském Hradišti.....	42
3.3 PRŮBĚH VÝZKUMU	43
3.4 ANALÝZA VÝZKUMU DAT.....	44
3.4.1 Základní informace	44
3.5 VYVOZENÍ ZÁVĚRŮ A JEJICH INTERPRETACE	60
4 DOPORUČENÍ	64
4.1 NÁVRH OPATŘENÍ NA ZMĚNU LEGISLATIVY TÝKAJÍCÍ SE STRAVOVÁNÍ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	64
4.2 NÁVRHY PRO ZLEPŠENÍ STRAVOVÁNÍ ŽÁKŮ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.....	66
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	75
SEZNAM OBRÁZKŮ	76
SEZNAM TABULEK	77
SEZNAM GRAFŮ	78
SEZNAM PŘÍLOH	79

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je stravování dětí na základních školách, konkrétně dopad legislativní úpravy na stravování na základních školách v Uherském Hradišti. Vývoj a růst dětí především v době dospívání je značně ovlivněn kvalitou stravy. Při volbě stravy jsou děti ovlivňovány především tím, co jim chutná a co je jim dostupné. Neumí rozlišit, co je a co není vhodné. Význam správné a vhodné stravy je v období růstu a dospívání velmi zásadní, protože právě v tomto věku dochází k utváření stravovacích návyků. Pokud nejsou správné stravovací návyky v dětství ukotveny, mohou nezdravé stravovací návyky být spouštěčem zdravotních problémů až už v dospívání nebo později v dospělém věku. Zažité nevhodné stravovací návyky se velmi těžko mění. Velký vliv na utváření stravovacích návyků má v první řadě rodina. Rodiče ale mohou na děti působit pouze omezeně, a pokud má dítě k dispozici finanční hotovost ve škole, nemohou rodiče v průběhu dne kontrolovat, co jejich dítě konzumuje a co si kupuje. Z toho důvodu byla vydána legislativní opatření zaměřená na stravování ve škole. Tzv. „pamlsková“ vyhláška vychází z výzkumů a doporučení ke zdravému stravování pro děti. Tato vyhláška reguluje typy jídla a potravin, která mohou být poskytnuta a nabízena dětem ve školách. Mohli bychom tvrdit, že zásadně ovlivnila sortiment ve školních bufetech.

Bakalářská práce zkoumá legislativní dopad na stravování na základních školách, to, z čeho tato legislativa vychází. Cílem práce bude zhodnotit tento dopad na děti samotné, a jak tyto regulace děti vnímají. Záměrem je také zjistit, jestli legislativní regulace vyřešily, a do jaké míry, problém se stravováním dětí. Práce také navrhne, jakým způsobem by bylo možné dosáhnout lepších výsledků v oblasti stravování dětí a uvádí konkrétní doporučení.

V teoretické části práce je vysvětleno školství a s ním spojená legislativa. Je zde popsáno školní stravování, způsoby stravování ve školách, jeho organizace a kontrola. Je zde uveden přehled terminologie a vysvětlení používaných pojmů. Podrobně je popsána právní úprava a projekty zdravého stravování ve školách.

Praktická část je zaměřena na výzkum dopadů regulací na děti na základních školách. Výzkum bude zaměřen na to, jak vnímají tato legislativní opatření děti samotné. Zvolený výzkum je kvantitativní. Analýzy výsledků budou zpracovány pomocí statistických metod. Výsledky budou zpracovány ve formě tabulek a grafů. V závěru pak budou výsledky shrnuty a bude navržena možná řešení.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Vliv legislativního rámce pro zdravé stravování na základních školách je důležitým tématem hned z několika důvodů. Mezi hlavní patří fakt, že stravovací návyky se v posledních letech změnily, a tím se mění i nároky na stravování jak u dětí, tak u dospělých. Společnost si tuto změnu jistě uvědomuje, a proto do správného stravování zasahuje i veřejná správa ve vzdělávacích institucích. To se v minulosti promítalo hlavně ve školních jídelnách, avšak nyní se legislativa soustřeďuje i na stravu v bufetech/kantýnách, které dříve omezeny nebyly. Tyto změny a legislativní opatření jsou tedy nová, školská zařízení a děti na ně nejsou zvyklé. Zároveň také znamenaly značnou změnu jak pro provozovatele bufetů/kantýn, tak pro školská zařízení a v neposlední řadě děti samotné.

Výzkum se bude zaměřovat na zjišťování způsobu stravování na základních školách, bude zjišťovat, jak legislativní úpravy ovlivňují stravování žáků na základní škole. Výzkum bude probíhat na základních školách ve městě Uherské Hradiště, přesněji Základní škola Za Alejí a následně povede k návrhům opatření vyplývajících z výsledků šetření. Cílovou skupinou práce jsou děti navštěvující vzdělávací instituce, kterých se legislativní rámec dotýká nejvíce, což jsou děti navštěvující základní školy, ve věku od šesti do patnácti let. Šetření bude prováděno v horizontu zpracování bakalářské práce, tedy tři měsíce. Řešení bude blíže časově určeno v návaznosti na výsledky výzkumu.

Výzkum bude prováděn formou empirických metod zpracování vědecké práce, přesněji formou dotazování. Dotazníky budou určeny pro děti navštěvující základní školy, tedy respondenty, kterých se tento legislativní rámec přímo dotýká. Samotný výzkum bude probíhat v několika krocích. Nejdříve bude vytvořen dotazník pomocí internetových stránek Survio a poté vytištěn a dodán do základních škol. Tištěná verze bude určena především pro nižší ročníky základní školy. Žáci nižšího stupně základních škol nemají počítačovou zručnost, jako žáci vyššího stupně. Online dotazník bude atraktivnější pro vyšší ročníky z důvodu vyšší míry počítačové zručnosti. Výsledky šetření poté budou sloučeny a vyhodnoceny prostřednictvím statistických metod. Výsledky budou interpretovány a na jejich základě budou dále navržena možná opatření, která by mohla zajistit lepší účinnost úpravy stravování pro žáky základních škol.

Hlavním cílem práce je analyzovat současný vliv legislativního rámce na stravování v základních školách v Uherském Hradišti a navrhnout na základě výsledků analýzy možná řešení k zatraktivnění zdravé stravy pro žáky základních škol.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLSTVÍ

Stejně tak jako všechny oblasti života, tak také školství musí reagovat na změny, které se kolem nás udávají. Podmínky života se mění a jsou velmi náročné. Lidé se musejí těmto podmínkám přizpůsobovat. Mění se model rodiny, výchovy dětí, vztah rodiny a školy a především požadavky na vzdělávání. Rozpadá se model tradiční vícegenerační rodiny a vzrůstá počet dětí neúplných rodin nebo rodin binukleárních. Je kladen velký důraz na celoživotní učení a kompetence k učení, jak uvádí Walterová, Černý, Greger a Král (2010, s. 15) především naučit se učit je předpokladem ke zvládnutí životních a pracovních situací. Proto jsou na školu kladeny nové nároky a výzvy. Škola se musí vyrovnávat se změnou v obsahu vzdělávání a způsobu učení žáků.

Přesto v médiích nejsou problémy školství veřejně diskutované na takové úrovni, jako jiné problémy např. zdravotní péče, životní prostředí nebo trh práce. Může to být způsobeno tím, že média upřednostňují jiná, více aktuálnější témata. Nicméně školství je z pohledu výchovy a vzdělávání velmi důležitou oblastí, která nemůže být veřejností ani politiky opomíjena. V následujících podkapitolách bude podrobně rozebráno školství – jeho financování, stupně vzdělání, instituce zajišťující vzdělávání, legislativní rámec pro stravování a systém školství.

1.1 Financování

Podle Ochrany, Pavla a Vítka (2010, s. 107) je školství jedním s nejdiskutovanějších sektorů veřejných politik v oblasti financování. Otázkou je, z jakých zdrojů provádět jeho financování, jelikož školství je jednou z nejdůležitějších oblastí státu. Stát má za úkol školství zajišťovat a financovat jak na centrální, tak i na decentralizované úrovni. Hlavními důvody pro intervence státu jsou různé (např. externality vzdělání, tržní selhání na trhu se vzděláním, zájem společnosti na vzdělání obyvatel). Investice do školství se v jistém slova smyslu vrací zpět.

Zároveň je stav školství a jeho úroveň pro každý stát důležitá, protože ovlivňuje růst státu v budoucnosti. Funkční školství vychovává vzdělané lidi a ti pak v budoucnu ovlivňují hospodářství. Převážná část školství je financována z veřejných rozpočtů. Dalším zdrojem rozpočtu jsou pak příspěvky obcí pro základní a mateřské školy a další školská zařízení. Jak uvádí Peková a Pilný (1998, s. 183-185), financování jednotlivých škol souvisí se správou příslušných škol.

Z tohoto pohledu jsou rozlišovány:

- přímo řízené a financované školství – především vysoké školy,
- regionální školství,
- ostatní přímo řízené organizace a státní správa- např. školský úřad, MŠMT, ČSI.

Školský zákon zmiňuje financování škol a školských zařízení následovně:

- Financování škol a školských zařízení zřizovaných ÚSC

Podle § 161 ods. 1 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů *republikové normativy stanoví ministerstvo jako výši výdajů připadajících na vzdělávání a školské služby pro jedno dítě, žáka nebo studenta příslušné věkové kategorie v oblasti stupňů vzdělávání na kalendářní rok a zveřejňuje je ve Věstníku. V ods. 2 stanoví krajský úřad krajské normativy jako výši výdajů připadajících na jednotku výkonu na kalendářní rok za podmínek stanovených provádějícím právním předpisem a zveřejní je. Jednotkou výkonu je jedno dítě, žák, student, ubytovaný, stravovaný, lůžko, třída, studijní skupina, oddělení nebo jiná jednotka stanovená zvláštním právním předpisem. Součástí krajských normativů jsou případy na speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů.*

Jak doplňuje Valenta (2013, s. 254), tato část zákona stanoví působnost orgánů veřejné správy vykonávající státní správu při realizaci přerozdělování peněz ze státního rozpočtu, kdy peníze putují právnickým osobám, které vykonávají činnost škol a školských zařízení, které zřizují obce, svazky obcí nebo kraje. Zákon stanovuje formu poskytování finančních prostředků určených pro krajské a obecní školy, kterou jsou dotace do rozpočtu kraje a to na zvláštní účet. Tato forma zdůrazňuje účelovou vázanost finančních prostředků, které nemohou být využity na jiné účely, než stanovuje zákon. Finanční prostředky jsou přidělovány krajským úřadem školám s vědomím zastupitelstva kraje.

- Financování škol a školských zařízení, které nezřizují stát, kraj, obec nebo svazek obcí
Dle § 162 školského zákona „Ministerstvo rozepisuje prostřednictvím normativů a poskytuje formou dotace právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení zřizovaných registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, finanční prostředky na výdaje,“

Financování je náročnou problematikou, protože finance pro školy jsou ze značné části omezeny také státní politikou. Stát si musí stanovit, jaké výdaje z jeho rozpočtu do školství může investovat. Příjmy z rozpočtů však nejsou jedinou možností, jelikož školy a školská zařízení mohou mít příjmy i ze své vlastní doplňkové činnosti, např. pronájmem prostor nebo poskytnutím stravy externistům (důchodci, maminky). Objem získaných finančních prostředků má pak dopad také na stravování. Zda bude ve škole kuchyň nebo budou jídla dovážena, zda bude ve škole bufet a jaký bude jeho provozovatel apod.

Školství podle Vališové, Kasíkové a Bureše (2011, s. 87) prošlo obecně po roku 1989 velkým množstvím změn, jak v oblasti řízení, financování, tak v subjektech poskytujících tuto nabídku. Po uvolnění dosavadního centralizovaného systému ve prospěch nižších článků, jako jsou kraje a obce, získaly školy právní subjektivitu, což vede k možnosti samostatného rozhodování v oblasti organizace, personalistiky a financí. Tyto kompetence musí být v rámci platných centrálních předpisů.

Tato podkapitola popsala způsoby financování školství, ukázala problematiku financování a jistou závislost škol na přidělených financích ať už ze státního rozpočtu nebo rozpočtu obce či kraje.

Následující podkapitola se bude zabývat rozdělením školství podle stupňů vzdělání, specifiky jednotlivých stupňů, jejich cílem a ukotvení v zákonném rámci.

1.2 Stupně vzdělání

Hlavní legislativní rámec pro školství tkví ve školském zákoně 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ten stanovuje hlavní povinnosti, stupně vzdělání, specifika pro jednotlivé stupně vzdělání, jejich délku a způsob ukončení. Jednou z povinností je plnění školní docházky.

Plnění povinnosti školní docházky je dle školského zákona devět let, nejvýše však do konce školního roku, kdy žák dosáhne sedmnácti let věku. Toto plnění vychází z ustanovení článku 33 Listiny základních práv a svobod. Nástup do základního vzdělání je většinou spojen se zápisem k povinné školní docházce. Obecně je nejnižší přípustná hranice věku žáka šest let, při čemž dosažení věku šesti let může být až po začátku školního roku, tedy v období mezi zářím a prosincem, k tomuto předpokladu je však potřebné kladné vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře. Na základě tohoto rozhodnutí se ředitel školy rozhoduje. Tato skutečnost podporuje rozvoj mimořádně nadaných dětí (Valenta, 2013, s. 85).

Pokud není dítě po dosažení šestého roku věku tělesně nebo duševně způsobilé, požádá zákonný zástupce dítěte písemně o odklad povinné školní docházky. Tato žádost musí být odůvodněná na základě komplexního posudku školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Lékař posuzuje fyzickou zralost dítěte a *školské poradenské zařízení se vyjadřuje k psychosociálnímu vývoji dítěte* (Valenta, 2013, s. 88).

Další variantou plnění povinné školní docházky jsou víceletá gymnázia a osmileté konzervatoře. U víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří plní žáci příslušnou část povinné školní docházky ve střední škole. Po splnění povinné školské docházky přechází žák na střední vzdělání. Na žádost zákonného zástupce, jak zmiňuje Valenta (2013, s. 95) zákon dává možnost převést žáka do příslušného ročníku základní školy na základě rozhodnutí o právech a povinnostech v oblasti státní správy.

Ještě jiným způsobem uskutečnění povinné školní docházky je individuální vzdělávání, které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve škole. Individuální vzdělávání je přípustné pouze žákům prvního stupně základní školy a rozhoduje o něm ředitel školy na základě písemné žádosti zákonného zástupce. Zákon stanovuje podmínky, které musí žadatel o povolení individuálního vzdělání splnit (Valenta, 2013, s. 97).

Podle §43 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů *žák splní povinnou školní docházku uplynutím období školního vyučování ve školním roce, v němž dokončí poslední rok povinné školní docházky*. Ukončení povinné školní docházky dle Valenty (2013, s. 98) je důležité jak z hlediska sociálního zabezpečení, tak s ohledem na potřebu fyzické osoby nabývat práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

Stanovení horní hranice pro povinnou školní docházku je spojeno s přijetím zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, kde byla v zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů) změněna definice způsobilosti fyzických osob účastnit se pracovněprávních vztahů, kdy je zakázána závislá práce osobám ve věku do patnácti let nebo starších patnácti let do skončení povinné školní docházky (Valenta, 2013, s. 86).

Předchozí část se zabývala pojmem povinná školní docházka, jelikož je to základní pilíř týkající se vzdělávání. V následující části budou popsány jednotlivé stupně vzdělání.

Základní vzdělávání

Dle § 44 školského zákona má základní vzdělání napomoci žákům k osvojení potřebných strategií učení, na jejichž základě budou motivováni k celoživotnímu učení, které při-

spívá k tvořivému myšlení a umění řešit problémy, které jsou přiměřené jejich věku. Napomáhá také k účinné komunikaci a spolupráci a vytvoření hodnot a uplatňování osvojených vědomostí a dovedností při rozhodování o další životní dráze a profesnímu uplatnění. *Naplnění cílů základního vzdělání musí být v souladu s obecnými cíli a vzdělávání podle § 2 školského zákona.*

Stupně základního vzdělání získává žák ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole, na nižším stupni šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo v odpovídající části osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, jak stanovuje § 45 školského zákona.

Možnosti základního vzdělávání jsou podle Výroční zprávy o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v roce 2012 (2013, s. 10) v České republice velmi dobře zajištěny - síť základních škol je dostatečně hustá a umožňuje většině žáků docházku v blízkém okolí místa bydliště, rozdílné způsoby vzdělávání v základních školách současně umožňují vybrat školu, která nejlépe vyhovuje zaměření a povaze dítěte.

Zákon zavádí dva druhy stupňů vzdělání na úrovni základního vzdělávání, a to:

- Stupeň základního vzdělání – žák tohoto stupně dosáhne úspěšným ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání, buď na základní škole, nebo na nižším stupni víceletého gymnázia, nebo v odpovídající části vzdělávání v osmileté konzervatoři. Lze říci, že po obsahové stránce vzdělávacího programu odpovídá druhý stupeň základní školy nižšímu stupni víceletého gymnázia.
- Stupeň základy vzdělání – stanoven pro žáky, kteří absolvují vzdělávací program základní školy speciální. Jedná se o žáky, kteří sice plní povinnou školní docházku, ale nebudou pravděpodobně naplnit podmínky RVP pro základní vzdělávání, jak uvádí Valenta (2013, s. 99).

Střední vzdělávání

Střední vzdělávání navazuje na základní vzdělávání a prohlubuje dovednosti a schopnosti, které žák v základním vzdělávání získal. Podle § 57 školského zákona má střední vzdělávání zajistit rozvoj vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot získaných v základním vzdělávání, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince. Má za úkol poskytovat žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním, které navazuje na vzdělávání základní. Napomáhá k vytváření předpokladů pro plnohodnotný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení a pokračování v navazujícím vzdělání a přípravu pro zapojení se do pracovního koloběhu.

Jak doplňuje Valenta, (2013, s. 111), cíle středního vzdělávání jsou školským zákonem specifikovány odlišně ve srovnání s jinými stupni vzdělávání. Důvodem jsou tomu různé druhy středních škol, které zahrnují různorodé výstupy. *Cíle vzdělávání jsou důležité pro tvorbu rámcových i vzdělávacích programů i kontrolní činnost České školní inspekce.*

Za úspěšné ukončení příslušného vzdělávacího programu středního vzdělávání se považuje podle § 58 školského zákona:

- Střední vzdělání - získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce jednoho roku nebo dvou let denní formy vzdělávání. Jak blíže specifikoval Valenta (2013, s. 112), jedná se tedy o stupeň, kterého lze dosáhnout na oboru vzdělání s jednoletou nebo dvouletou přípravou, kdy ukončení nezahrnuje výuční list, i přesto obor zaručuje určitou odbornost.
- Střední vzdělání s výučním listem - získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce dvou nebo tří let denní formy vzdělávání. Podle specifikace Valenty (2013, s. 112), se jedná se o žáky, kteří ukončují vzdělání ve dvouletých a tříletých oborech ukončovaných závěrečnou zkouškou s výučním listem.
- Střední vzdělání s maturitní zkouškou - získá žák úspěšným ukončením vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce čtyř let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu nástavbového studia v délce dvou let denní formy vzdělávání

Obory, ve kterých lze dosáhnout středního vzdělání, jejich návaznost na učební a studijní obory a počet žáků ve skupině na jednoho učitele stanovuje vláda svým nařízením. Jak doplňuje k § 58 Valenta (2013, s. 112), došlo ke spojení dřívějších stupňů úplného středního a úplného středního odborného vzdělání v návaznosti na rozšiřování všeobecného a obecně odborného základu středního vzdělávání, které by mělo pomoci vytvořit základy pro možnosti širšího uplatnění absolventů ve společnosti a na trhu práce.

Ke vzdělávání na střední škole lze přijmout uchazeče, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky, a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí a zájmů. O přijetí uchazeče ke vzdělávání ve střední škole rozhoduje ředitel této školy, jak stanovuje § 59 školského zákona. Tento paragraf reaguje na novelizaci školského zákona v roce 2000, jak uvádí Valenta (2013, s. 112), která umožňuje, aby ke vzdělávání v jakékoliv střední škole mohl být přijat každý, kdo splnil povinnou školní do-

cházkou a splnil podmínky přijetí. Mezi zákonnou podmínku přijetí na střední školu se nepovažuje přijetí na střední školu úspěšné absolvování základního vzdělávání, tuto podmínku však může stanovit ředitel školy, jako jedno z kritérií přijímacího řízení.

Vzdělávání na konzervatoři

Dalším stupněm vzdělávání, je vzdělávání v konzervatoři, které je upraveno v § 86 – 91. Konzervatoř má rozvíjet vzdělání získané na základní nebo základní umělecké škole a má za úkol připravit žáky pro výkon náročných uměleckých nebo umělecko-pedagogických činností v oborech hudba, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění. Žák absolvuje konzervatoř nejdříve po čtyřech letech studia absolutoriem, které má za cíl ověřit, zda žáci dosáhli stanovených cílů rámcovým vzdělávacím programem.

Vyšší odborné vzdělávání

Podle § 92 561/2004 Sb., školského zákona jsou za cíle vyššího odborného vzdělání považovány *rozvoj a prohloubení znalostí a dovedností studenta získaných ve středním vzdělávání a poskytnutí všeobecného a odborného vzdělání a praktickou přípravou pro výkon náročných činností. Za úspěšné ukončení příslušného akreditovaného vzdělávacího programu se dosáhne stupně vyššího odborného vzdělání. Délka vyššího odborného vzdělávání v denní formě je tři roky, do které je zahrnuta i odborná praxe, avšak u zdravotnických oborů trvá vzdělání až tři a půl roku. Dle § 93 561/2004 Sb. školského zákona do vzdělávání ve vyšší odborné škole lze přijmout uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí. Jako u předchozích stupňů vzdělávání, o přijetí uchazeče ke vzdělávání rozhoduje ředitel školy. Za ukončení vyššího odborného vzdělávání podle § 101 školského zákona 561/2004 Sb. se považuje absolutorium, kdy dokladem o dosaženém vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa, kdy označení absolventa je diplomovaný specialista, absolvent tedy získává terciální vzdělání. Tento titul se uvádí za jménem pod zkratkou DiS. Segment konzervatoří je v České republice malý, ale také velmi stabilní jak uvádí výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v roce 2012 (2013, s. 12).*

Ve výše uvedené podkapitole byly shrnuty stupně vzdělání podle školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byla popsána jejich specifika a způsob ukončení. Není zde zmíněno vysokoškolské vzdělávání. Důvodem je to, že vysokoškolské vzdělání není zahrnuto ve školském zákoně, ale je přímo upravováno zákonem o vysokých školách 111/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V následující podkapitole budou shrnuty instituce zabezpečující vzdělávání v České republice.

1.3 Instituce zabezpečující vzdělávání v České republice

Vzdělávání v České republice je zajišťováno různými institucemi. Tyto instituce se od sebe liší v závislosti na věku dítěte, délce vzdělávání a způsobu ukončení, popř. speciálních potřebách dítěte. Základními institucemi, které jsou dále podrobněji specifikovány, jsou: mateřská škola, základní škola a střední škola.

Mateřské školy, které se dělí na třídy, navštěvují děti ve věku od tří do šesti let, jak uvádí Vališová, Kasíková a Bureš (2011, s. 91). Mateřská škola je součástí předškolního vzdělání a přijímány jsou přednostně děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Předškolní vzdělávání je poskytováno bezplatně dle čl. 33 ods. 2 Listiny základních práv a svobod. Rok 2016 přinesl v předškolním vzdělávání zásadní změny. Jednou z nich je povinné předškolní vzdělávání, jak zmiňuje výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v roce 2016 (2017, s. 30). V České republice je cca 5,2 tis. právních subjektů mateřských škol zapsaných v rejstříku škol a školských zařízení zajišťujících předškolní vzdělávání, což zahrnuje 6,5 tis. pracovišť mateřských škol, ve kterých se vzdělává 362 tis. předškolních dětí.

Základní škola má za úkol poskytnout základní vzdělání, v ČR se jedná o povinnou školní docházku v devíti ročnících, kdy se dále dělí na první stupeň (1. - 5. ročník) a druhý stupeň (6. - 9. ročník), jak uvádí Vališová, Kasíková a Bureš (2011, s. 91), výjimkou mohou být místa, kde možnost zřídit všechny třídy není možné, jak je stanoveno v § 46 ods. 2 zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Vzdělání v základních školách probíhá stejně jako u mateřských škol, tedy podle vzdělávacího programu. Základní vzdělání je poskytováno bezplatně a má na něj právo každý občan ČR, podle Listiny základních práv a svobod čl. 33 ods. 2.

Mezi tyto instituce spadají i základní umělecké školy, které jsou dle § 109 školského zákona 561/2004 Sb., institucemi zabezpečující základní umělecké vzdělání. Takový typ škol má také její žáky lépe připravit pro další studium na střední škole s uměleckým zaměřením popř. konzervatoři.

Střední škola je institucí zajišťující střední vzdělávání, které je podle čl. 33 ods. 2 Listiny základních práv a svobod poskytováno bezplatně a má na něj právo každý občan ČR. Rozdělení středních škol podle Vališové, Kasíkové a Bureše (2011, s. 91) se dělí na:

- Gymnázium – mají za úkol studenty připravit především na vysokoškolské studium. Jsou to vnitřně diferencované instituce, které mohou být osmiletá, šestiletá a čtyřletá gymnázia, kdy student zakončuje své studium maturitní zkouškou.

- Střední odborná škola – snahou je příprava pro výkon odborných činností, jako jsou ekonomické, zdravotnické, sociálně-právní a další. Délka studia je maximálně čtyři ročníky, kdy zakončením je maturitní zkouška.
- Střední odborné učiliště – připravuje studenty na výkon dělnických povolání, kdy délka studia je tři roky a studium je zakončeno závěrečnou zkouškou.

Vykonavatelé vyššího odborného vzdělávání jsou vyšší odborné školy, které jsou členy na studijní skupiny.

Další alternativou vzdělávacích institucí jsou jazykové školy, které jsou specifikovány v § 110 školského zákona 561/2004 Sb., s právem státní jazykové zkoušky. Obecně jsou tyto školy poskytovateli jazykového vzdělání v cizích jazycích, pro cizince to tedy může být i jazyk český. Za ukončení jazykové školy se může považovat absolvování státní jazykové zkoušky (základní, všeobecná nebo speciální). Ministerstvo zasahuje pouze do stanovení termínu zkoušek, kterým stanoví termíny.

Možností dle § 111 školského zákona 561/2004 Sb., jsou školské zařízení pro zájmové vzdělávání, např. střediska volného času, školní družiny a školní kluby. Účelem je poskytnutí možnosti naplnit svůj volný čas různorodou činností.

1.4 Legislativní rámec školství v České republice

Základním dokumentem, který uděluje právo každému jedinci na vzdělání je Listina základních práv a svobod, čl. 33, který říká, že „Každý má právo na vzdělání“. Těžištěm legislativního rámce školství v České republice je především školský zákon 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dále je legislativní rámec tvořen nařízeními vlády, vyhláškami a vnitřními předpisy MŠMT.

Školský zákon, jako právní úprava vzdělávání v České republice má nezvykle velký rozsah. Důvodem je snaha o komplexní nastavení právního rámce školního vzdělávání. Jeho rozsah je také zapříčiněn tím, že nahrazuje čtyři předchozí školské zákony:

Zákon č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních,

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon),

Zákon č. 564/1990 Sb., o správě a samosprávě ve školství,

Zákon č. 390/1991 Sb., o předškolních zařízeních a školských zařízeních.

Mezi další důvody lze zařadit i to, že školský zákon upravuje podmínky vzdělávání včetně vymezení práv a povinností. Výrazným znakem jak uvádí Valenta (2013, s. 23) je změna vyvolaná procesem reformy veřejné správy.

V zákoně jsou zahrnuty zásady, na kterých je vzdělání jako veřejná služba založeno, a obecné cíle vzdělávání, jak zmiňuje Valenta (2013, s. 26). Tato deklaráce stanovuje veřejnoprávní povahu norem vyplývajících ze školského zákona i předpisů na něj navazujících, to zajišťuje účastníkům procesu vzdělání vůči orgánům veřejné správy. Tyto nároky jsou nejčastěji v oblasti rozpočtu a veřejného dohledu nad úrovní procesu vzdělávání. Za prioritu se může považovat snaha o rovnost vzdělávacích příležitostí a respektování vzdělávacích potřeb jednotlivců, zákaz diskriminace, čímž je zdůrazněn význam zabezpečení přístupu ke vzdělání dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Normy školského zákona mají kogentní povahu, tedy pevně dané (umožňují odchylku jen v případech, které připouští zákon). V této kapitole je detailně popsán zákon 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který je stěžejní pro legislativní úpravu školství v České republice.

1.5 Systém školství v České republice

Úloha státu v řízení vzdělávání se dá dle Průchy (2000, s. 150) rozdělit na dva typy správy ve školství. Prvním modelem je centralizovaný model, kde se všechna rozhodnutí provádějí v rámci ústředního politického orgánu a realizace je přenesena na orgány nižších úrovní, jedná se například o centrálně řízené financování nebo hodnocení škol. Druhým modelem je model liberální neboli decentralizovaný, kdy jsou rozhodovací pravomoci přeneseny na nižší orgány státní správy, jako jsou kraje a obce. V České republice probíhá od devadesátých let dvacátého století postupný přechod z centralizovaného modelu na model decentralizovaný. V důsledku to znamená, že více pravomocí přechází z MŠMT na kraje, obce a školy.

Zřizovatelé škol

V této části budou specifikovány subjekty, které mohou být zřizovateli škol. Reforma veřejné správy, která proběhla v roce 2000, napomohla ke změnám v oblasti zřizování škol. Většina základních škol je zřizována obcí nebo svazky obcí, naopak střední školy, vyšší odborné školy a část škol speciálních je zřizována krajem, přesněji krajskými úřady. Za zřizovatele škol se mohou považovat i některá ministerstva. Výše zmíněné školy lze pojmenovat jako školy veřejně spravované, tedy státní, jak uvádí Vališová, Kasíková a Bureš (2011, s. 92).

Ministerstva obrany, vnitra, spravedlnosti a zahraničních věcí se také mohou považovat za zřizovatele určitých typů škol. Podle § 172 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů má na starosti Ministerstvo Obrany zřizování a zrušování středních vojenských škol, vyšších odborných škol a školských zařízeních jim sloužící. Ministerstvo vnitra zřizuje a zrušuje střední a vyšší odborné policejní školy a střední a vyšší odborné školy požární ochrany. Úkolem ministerstva spravedlnosti je zřizování a zrušování středních škol Vězeňské služby a škol pro osoby ve výkonu trestu. Ministerstvo zahraničních věcí se zaměřuje na zřizování a zrušování základních škol při diplomatických misích nebo konzulárnímu úřadu ČR. V otázce všeobecného vzdělávání a ukončování vzdělávání postupují tyto ministerstva v souladu s dohodou MŠMT. Pokud je zřizovatelem školy ministerstvo, kraj, obec nebo svazek obcí mají tyto orgány za úkol schvalovat rozpočet školské právnické osoby, jeho zlepšený výsledek hospodaření a vytvoření dalších peněžních fondů, jak stanovuje § 129 školského zákona 561/2004 Sb.

Většina škol má dnes právní subjektivitu a tím vstupuje do právních vztahů vlastním jménem a nese za své jednání odpovědnost. Tato skutečnost vede k rostoucí kompetentnosti ředitelů škol v oblastech pedagogických, pracovněprávních i ekonomických (Vališová, Kasíková a Bureš, 2011, s. 108).

Na základě školského zákona č. 561/2004 Sb., část sedmnáctá – Působnost územních samosprávných celků ve školství vykonávají obec a kraj. *„Při zajišťování vzdělávání a školských služeb, zejména při zřizování a zrušování škol a školských zařízení, dbá obec a kraj zejména o soulad rozvoje vzdělávání a školských služeb se zájmy občanů obce a kraje, s potřebami trhu práce, s demografickým vývojem a rozvojem svého území a dostupnost vzdělávání a školských služeb podle místních podmínek.“*

Vymezení pravidel pro obce a kraje je podle Valenty (2013, s. 287) důležité v návaznosti na výkon veřejné správy kvůli reformě VS. Reforma přenesla na územní samosprávné celky úkoly a kompetence v oblasti zajištění vzdělání a školských služeb, které primárně náleží státu. Nejdůležitější je respektování zájmů a potřeb občanů dané obce a kraje a zajištění dostupnosti vzdělání podle místních podmínek, které mají samosprávné celky respektovat.

Podle § 179 školského zákona 561/2004 Sb., obec nebo svazek obcí zřizuje a zrušuje mateřské školy, základní školy a zařízení školního stravování sloužící dětem a žákům škol,

kteří zřizuje. Kraj je povinen zajistit podmínky pro uskutečňování středního a vyššího odborného vzdělání, kdy za tímto účelem zřizuje střední školy, vyšší odborné školy a školy pro děti a žáky se zdravotním postižením.

Privátní sektor zřizuje školy nestátní, tedy zřizované soukromou osobou nebo nadací. Církev zřizuje pod svou záštitou školy církevní. Cílem zřizování soukromých a církevních škol bylo pokrytí poptávky a nedostatečných kapacit, kdy možnost zřízení těchto škol umožnila až novela školského zákona v roce 1990. „*Církevní školy mohou zřizovat státem uznané církve nebo náboženská společenství registrovaná orgánem státní správy. Zakladatelem soukromé školy mohla být fyzická či právnická osoba*“, která má právní subjektivitu. „*Zastoupení soukromých a církevních škol je nerovnoměrné z hlediska druhů škol, geografického rozmístění i oborů vzdělání. Nejvyšší podíl neveřejných škol je mezi vyššími odbornými školami*“. (Střední průmyslová škola Otrokovice, © 2003-2017).

V tabulce 1 je uveden současný stav škol ve školním roce 2017/2018 podle zřizovatele.

Tab. 1 Počet základních škol podle zřizovatele v ČR v školním roce 2017/2018 (MŠMT, odbor školské statistiky, analýz a informační strategie, © 2018)

Zřizovatel		Základní školy		
		celkem	z toho	
			s 1. stupněm	s 2. stupněm
Celkem		4155	4139	2729
v tom	z toho speciální třídy	506	481	476
	MŠMT	44	33	44
	Obec	3619	3617	2298
	Kraj	251	250	246
	Jiný resort	0	0	0
	Privátní sektor	196	196	99
	Církev	45	43	42

Orgány podílející se na správě školství

Dalšími orgány podílejícími se na správě školství je také ministerstvo, podle § 169 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vedle úkolů stanovených školským zákonem řídí výkon státní správy ve školství v rozsahu stanoveném zákonem a odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy. Vytváří také podmínky pro výkon

ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovnou péči a vzdělávání osob umístěných ve školských zařízeních k tomu zřizovaných. V jeho kompetenci je zřizování a zrušování školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a preventivní výchovnou péči a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Mezi jeho hlavní kompetence podle § 170 školského zákona 561/2004 Sb., patří provádění kontroly správnosti a efektivnosti využití finančních prostředků, které jsou školám přidělovány. Mezi další kompetence například patří vydávání metodik pro vypracování vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Česká školní inspekce je podle školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů specifikována jako správní úřad s celostátní působností, který je organizační složkou státu a účetní jednotkou. Je organizačně členěna na ústředí České školní inspekce, která má sídlo v Praze a inspektoráty. Podřízena je ministerstvu ve věcech státní služby. Hlavní náplní České školní inspekce je vykonávání inspekční činnosti a dodržování právních předpisů ve školách a školských zařízeních zapsaných do školského rejstříku.

Orgány obce se také podílejí na správě školství. Zřizovatelské kompetence realizuje obec prostřednictvím svých orgánů. Těmi jsou zastupitelstvo obce a rada obce, v případě, že rada v obci není zřízena, přejímá její kompetence starosta nebo zastupitelstvo. Vymezení těchto kompetencí je obsaženo v zákoně o obcích 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů v § 84 a § 102. Zastupitelstvo obce zřizuje a zrušuje příspěvkové organizace a rozhoduje o založení či zrušení školské právnické osoby. Je také orgánem, který schvaluje zřizovací listiny těchto subjektů. Rada obce plní úkoly zřizovatele, mimo těch, které jsou vyhrazeny zastupitelstvu obce.

U orgánů krajů jsou zřizovatelské kompetence opisem kompetencí u orgánů obcí, řízené dle § 35 a § 59 ods. 1 zákona 561/2004 Sb., tedy zastupitelstvo kraje a rada kraje. Rada kraje je výkonným orgánem kraje a v její kompetenci je také mimo jiné *vykonávat zakladatelské a zřizovatelské funkce ve vztahu k právnickým osobám, organizačním složkám, které byly zřízeny nebo založeny krajem.*

V kompetenci kraje je také zřizování výborů, konkrétněji výbor pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost. Jeho hlavní cílem dle § 78 ods. 6 školského zákona 561/2004 Sb. je posouzení a vyjádření se k síti škol a školských zařízeních, studijním oborům a k jejich změnám v rámci působnosti kraje. Vyjadřuje se k záměrům na poskytování dotací v oblasti mládeže, tělovýchovy a sportu. Může mít další úkoly, kterými jej pověří zastupitelstvo kraje.

1.6 Zřizování škol a školských zařízení

Tato podkapitola vysvětluje, kde jsou údaje o školách, školských zařízeních a školských právnických osobách dostupné a jaké typy subjektů dovoluje školský zákon zřizovat a jaké jsou mezi těmito subjekty rozdíly a jaké jsou jejich specifika.

Všechny školy, školská zařízení a školské právnické osoby jsou uvedeny ve školském rejstříku, který je dle § 141 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů veřejným seznamem, kam může nahlížet kdokoliv a pořizovat si výpisy, na základě žádosti spravujícímu orgánu. Tento rejstřík je součástí veřejné správy a jako její součást podléhá zákonu o svobodném přístupu k veřejným informacím.

Rejstřík škol a školských zařízení

Vedení rejstříku škol a školských zařízení je dle § 143 školského zákona 561/2004 Sb., rozděleno mezi dva subjekty:

- Krajský úřad – vede údaje o mateřských školách a školských zařízeních
- Ministerstvo – vede údaje o mateřských školách a školských zařízeních zřizovaných ministerstvem a registrovanými církvemi, školských zařízeních pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školských poradenských zařízeních, zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy apod. Dále také vede v rejstříku škol údaje o MŠ a jim sloužících zařízeních školního stravování zřízených ministerstvy a ostatními organizačními složkami státu.

Rejstřík školských právnických osob

Je obdobou rejstříku škol a školských zařízení, až na vedení tohoto rejstříku, které je pod záštitou ministerstva. Součástí rejstříku školských právnických osob je také sbírka listin, která obsahuje, dle § 155 školského zákona 561/2004 Sb. „*zřizovací listinu školské právnické osoby a její změny, doklad o jmenování, odvolání nebo o jiném ukončení funkce osoby, která je ředitelem školské právnické osoby, členem rady školské právnické osoby zřízené jinou právnickou osobou nebo fyzickou osobou, rozhodnutí o zrušení školské právnické osoby*“ a další.

Školský zákon umožňuje zřizovat dva typy subjektů, tím je příspěvková organizace a školská právnická osoba. Rozdíly budou popsány v následující části.

Příspěvková organizace

Příspěvková organizace je právnickou osobou, která může být zřízena územním samosprávným celkem, jedná se tedy o obec nebo kraj. Příspěvková organizace nemá zákonem

tak úzce vymezenou činnost jako školská právnická osoba. Příspěvková organizace může být zřízena pro jakékoliv činnosti, nemusí se jednat pouze o školská zařízení, které obec vykonává v rámci své samostatné působnosti. Vykonávané činnosti dle § 27, ods. 1 zákona 250/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů jsou *zpravidla neziskové a jejichž rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu*. Důvodem ke tvorbě příspěvkových organizací, jakožto samostatných právnických osob je ten, že je na rozpočet zřizovatele napojen, ale není jeho součástí. Nutností je vydání zřizovací listiny o vzniku příspěvkové organizace zřizovatelem, která musí obsahovat náležitosti uvedené v § 27, ods. 2 zákona 250/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Příspěvková organizace je značně omezena ve svém rozhodování, jelikož je podřízena do jisté míry vůli zřizovatele.

Školská právnická osoba

Školská právnická osoba je zřízena na základě § 124 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, *jejíž hlavní činností je poskytování vzdělávání podle vzdělávacích programů. Za zřizovatele školské právnické osoby se může považovat ministerstvo, kraj, obec nebo svazek obcí nebo jiná právnická či fyzická osoba*. Zřízení na základě zřizovací listiny je v tom případě, pokud je pouze jeden zřizovatel. Pokud je školská právnická osoba zřizována více zřizovateli, je v tomto případě zřízena zřizovatelskou smlouvou. Za orgán školské právnické osoby, pokud je zřizována ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí je ředitel. Pokud je zřizovatelem fyzická nebo právnická osoba, mezi orgány se řadí ředitel a rada, jak stanovuje § 130 školského zákona.

Mezi příjmy školské právnické osoby dle § 133 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů mezi příjmy školské právnické osoby řadíme:

- *Finanční prostředky ze státního rozpočtu,*
- *finanční prostředky z rozpočtů územních samosprávných celků,*
- *příjmy z hlavní a doplňkové činnosti (např. pronájem prostor školy)*
- *finanční prostředky přijaté od zřizovatele,*
- *úplata za vzdělání a školské služby,*
- *dotace na úhradu výdajů, které jsou nebo mají být kryty z rozpočtu Evropské unie,*
- *dotace na úhradu výdajů podle mezinárodních smluv, na základě kterých jsou ČR svěřeny peněžní prostředky z finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru,*
- *dary a dědictví.*

Školská právnická osoba tedy hospodaří se svými příjmy, prostředky peněžních fondů, s ostatním majetkem, závazky a pohledávkami. Majetek, který může buď vlastnit, nebo si jej pronajímá od zřizovatele, nebo jiných osob, je využíván pro účely hlavní činnosti školské právnické osoby. Veškeré hospodaření probíhá na základě rozpočtu, který zahrnuje pouze příjmy a výdaje související s hlavní činností. Z tohoto faktu vyplývá, že se výsledek hospodaření skládá z výsledku hospodaření za hlavní činnost a zisku z doplňkové činnosti po zdanění, jak uvádí § 134 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

2 VLIV ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ

Základní povinností států dle Obenchaina a Sparka (2016, s. 3), jak na národní a regionální úrovni je politika týkající se jídla. Jestli se touto politikou stát nezaobírá, vliv přejde na velké korporace a firmy, které prosazují svůj záměr. Stát proto ovlivňuje stravování dětí na školách pomocí legislativních regulací. Jejich vliv a s tím spojen vliv školního stravování bude popsán v této kapitole. *Stravování má ve smyslu §122 ods. 2 zákona 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon), povahu hmotného zabezpečení, proto je možné ho vnímat jako sužbu poskytovanou v zařízení školního stravování.* Školní stravování musí splňovat legislativou stanovené standardy, jako jsou ochrana zdraví a bezpečnost konzumentů. Stravování také musí odpovídat z hlediska výživových norem věkovým skupinám strávníků a také splňovat finanční limity pro nákup potravin. Protože zdraví, jak uvedla koncepce Zdraví 2020 (2014, s. 6), nevzniká v nemocnicích, ale mají na něj vliv faktory, které člověka ovlivňují v průběhu jeho života, jako jsou místa, kde se vzdělává, pracuje, tráví volný čas. To jsou místa, která jsou pro zdraví důležitá. Je proto za vhodné soustředit se na posílení zdravotní výchovy a ochrany zdraví, kdy by se do *těchto činnosti mělo zapojit nejen ministerstvo zdravotnictví, ale také obě komory parlamentu, vlády a všechny úrovně a typy veřejné správy, organizace, instituce, sociální skupiny, rodiny i jednotlivce. Je tedy nezbytné motivovat pro péči o zdraví všechny komponenty demokratické společnosti.*

Je zcela zřejmé, že dodržení všech zásad zdravého stravování jak obecně, tak také ve škole je velmi náročné. Způsob stravování ovlivňuje nejen prostředí, ale také kultura a zvyklosti jedinců. V případě žáků ve škole závisí na tom, jaké zásady mají nastaveny rodiny, ale také jejich osobní preference a v neposlední řadě, jak se chovají při výběru jídla jejich vrstevníci. Nejhorším příkladem by mohly být děti, které nemají nastaveny žádné zásady zdravého stravování z rodin a ani nemají možnost volit si mezi typy stravy. Většina dětí však mohou být ti, kteří v rodinách zdravé stravování nastaveno mají, ale mimo domov volí potraviny, které neodpovídají podmínkám „pamlskové“ vyhlášky. Zde pak nastává situace, kdy „pamlsková“ vyhláška nastaví pravidla pro potraviny, na které se vztahuje reklama, tedy potraviny dostupné v bufetech popřípadě automatech, ale žáci mohou stále zásady zdravého stravování obcházet a porušovat. Přičemž právě v dětském věku je nutné nastavit správné návyky, protože chyby ve stravování a případná dětská obezita pak ovlivňuje jedince po celý jeho život. Právě v dětském věku je strava velmi důležitá – nesprávná strava, mnoho cukrů, nedostatek bílkovin a vitamínů ovlivňuje růst a zdravý vývoj dítěte.

V následujících podkapitolách budou rozebrány důvody, proč je zdravá strava důležitá už v dětském věku, jak bylo stravování řešeno ve školách historicky a jak je organizováno v současnosti.

2.1 Dětská nadváha a obezita

Dle Pastuchy (2011, s. 12) „20% dětí ve věku šest až dvanáct let a 11% dětí ve věku třináct až sedmnáct let má již nadváhu nebo obezitu.“ Nejvyšší podíl dětí s obezitou je u dětí ve věku sedm let, což vede k úvaze, že tato změna je spojená se začátkem školní docházky. Ve více než 95% případů se v dětském věku jedná o primární nebo esenciální obezitu, jejímž důvodem jsou buďto genetické vlohové faktory prostředí, tedy výživa a pohybová aktivita.

Na základě výsledků průzkumu HBSC International report dle Candace, Currie et al., (2008, s. 75) dětská nadváha a obezita narůstá do epidemických rozměrů ve většině průmyslových zemí. Tyto hodnoty se určovaly podle Body Mass Indexu (BMI) jako propočet kilogramů na výšku. Jedná se o nejvíce používaný způsob měření nadváhy a obezity u dětí a adolescentů. Vysoká hodnota BMI v dětství může vést k vyššímu riziku obezity v dospělosti a v krajních případech k předčasnému umírání.

„Dle nejnovější analýzy International Obesity Taskforce (IOTF) a WHO je na světě 1,1 miliardy dospělých jedinců s nadváhou nebo obezitou.“ Obezita není problémem, který by se týkal pouze dospělé populace ale i populace dětské, kdy k výše zmíněnému číslu musíme připočítat ještě 1180 milionů dětí potýkajících se s nadváhou a obezitou. V České republice je dětská nadváha markantním problémem a v současnosti je nejčastější metabolickou chorobou jak uvádí Pastucha (2011, s. 11).

Výše uvedená tvrzení vykreslují současnou situaci nadváhy v populaci. Od doby, kdy byl značný nedostatek potravy a lidé nemohli téměř uspokojit základní potřeby stravy se, kromě afrických států a některých států v Jižní Americe, nemusejí lidé obávat nedostatku potravy. Jak ukazují mnohé studie, současným problémem je naopak obezita, nadbytek cukrů, málo pestré stravy, vitamínů a přejídání se. V důsledku tohoto se ve zvýšeném množství vyskytují zdravotní problémy způsobené špatným stravováním. Především údaje o obezitě v dětském věku jsou alarmující. Děti si do určitého věku nevybírají stravu samy, ale ovlivňují ji rodiče a pak také strava ve škole, kde už si děti do jisté míry mohou část stravy volit. Pokud je možnost volby lákavých potravin s nadbytkem cukru, je možné, že děti volí právě tyto potraviny. Všechny tyto změny ve stravování se odráží i ve stravování ve školách.

2.2 Organizace a kontrola školního stravování

Vznik školních jídelen se datuje do období před sedmdesáti lety. Díky poválečné době se společnost musela potýkat s výrazným nedostatkem potravin, který sužoval nejen dospělé, ale i děti. Tato skutečnost vedla ke vzniku prvních školních jídelen. V šedesátých letech bylo nutné vytvořit nová pravidla, která by nastavila systémové řešení školního stravování. V roce 1963 vydává ministerstvo první vyhlášku pro školní stravování. V sedmdesátých letech vznikají nové pozice a to inspektoři školního stravování, kteří měli za úkol ve svém okrese zajišťovat odbornou a metodickou pomoc. Navíc měli na starost kontrolu vydaných nařízení „*vztahující se k plnění zásad zdravé výživy a ovlivnění stravovacích zvyklostí dětí*“. *Postupem času byl vybudován systém, který slouží dětem, žákům, studentům i zaměstnancům škol dodnes* dle Společnosti pro výživu (© 2018).

Jídla ve školních jídelnách jsou sestavována tak, aby plnila normy a zajistila vyváženou stravu pro žáky, reflektovala potřeby dětského organismu a zajistila nezbytný poměr živin. Ve většině škol je zajištěn výběr z více než jednoho oběda tak, aby byly uspokojeny osobní preference žáků. Přesto je nutné také upozornit na fakt, že právě ve školních jídelnách často žáci obědy nedojídají a vracejí. Učitelé základních škol řeší takové případy dozorem v jídelnách a připomínání žákům, aby jídla dojídali. Obecně je však stravování v jídelnách legislativně ošetřeno, řízeno a kontrolováno.

Organizace školního stravování je v kompetenci ředitele školy. Ředitel základní školy rozhoduje dle § 165 ods. 1 školského zákona 561/2004 Sb., *ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a školských služeb*, tedy i o poskytování stravování v základní škole. Školní stravování pro žáky, které spadá do hmotného zabezpečení podle § 122 školského zákona 561/2004 Sb., musí právnická osoba vykonávající činnost základní školy zajistit prostřednictvím zařízení školního stravování, případně prostřednictvím jiného poskytovatele stravovacích služeb. Při zajišťování školního stravování může ředitel školy spolupracovat se zřizovatelem. Školní stravování dle § 122 ods. 3 je možno poskytovat za úplatu, jejíž výše musí být stanovena v souladu s vyhláškou o školním stravování. Žák základní školy má právo každý den odebrat oběd. Školní stravování se musí řídit výživovými normami, které jsou stanoveny přílohou vyhlášky o školním stravování. Přičemž hlavním úkolem zařízení školního stravování je poskytovat hmotné zabezpečení ve formě školního stravování, které by mělo být pestré a energeticky vyvážené.

Školní stravování, jak bylo zmíněno výše, spadá do hmotného zabezpečení, které je strážníkům poskytováno školou nebo školským zařízením dle § 122 ods. 2 školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zařízení školního stravování jsou dle § 3 zákona 107/2005 Sb.:

- Výdejna dovážející stravu ze zařízení zapsaného do rejstříku
- Jídelna (vývařovna s jídelnou) – jídla se zde vaří i vydávají
- Kuchyně bez jídelny (vývařovna) - jídla se zde pouze vaří
- Výdejna dovážející stravu ze zařízení nezapsaného do rejstříku

Statistika typů školního stravování je popsána v tabulce 2, která udává počet stravovacích zařízení dle krajů ve školním roce 2017/2018.

Tab. 2 Počet zařízení školního stravování dle krajů ČR ve školním roce 2017/2018 (MŠMT, odbor školské statistiky, analýz a informační strategie, © 2018)

Území	Počet zařízení školního stravování celkem	z toho				
		výdejna dovážející stravu ze zař. zaps. do rejst.	jídelna (vývařovna s výdejnou)	kuchyně bez jídelny – vývařovna	výdejna dováž. stravu ze zař. nezaps. do rejst.	
Česká republika	8556	2470	5910	42	143	
v tom kraj	Hlavní město Praha	707	194	490	6	19
	Středočeský	1193	353	794	12	35
	Jihočeský	521	134	373	3	11
	Plzeňský	438	74	352	0	13
	Karlovarský	200	28	167	2	3
	Ústecký	579	92	477	1	9
	Liberecký	386	87	294	2	3
	Královéhradecký	505	136	361	1	9
	Pardubický	518	108	409	0	1
	Vysočina	476	149	314	3	11
	Jihomoravský	1058	348	698	3	9
	Olomoucký	613	315	287	6	5
	Zlínský	535	124	404	0	7
Moravsko-slezský	827	328	490	3	8	

Jaká zařízení budou poskytovat stravování je, jak už bylo výše popsáno, v kompetenci ředitele školy. Jednotlivá zařízení mají své výhody a nevýhody, ale jejich cíl je stejný, tedy zajištění kvalitního jídla pro žáky podle daných norem a nařízení.

Spotřební koš

Nástrojem pro stanovení výživových norem je spotřební koš, dále SK. Jak uvádí Lukašíková et al., (2015, s. 6) spotřební koš je v souladu s přílohou č. 1 vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů. Jako nástroj pro stanovení výživových norem byl SK poprvé legislativně ukotven ve vyhlášce 48/1993 Sb., o školním stravování. *Od té doby se změnila nabídka potravin, které dnes školní jídelny používají k přípravě pokrmů, to vede ke zhoršení práce se SK tak, aby data odpovídala skutečnému výživovému plnění.*

SK slouží provozovně školního stravování k průkaznosti naplňování výživových ukazatelů, jako vodítko k sestavování nutričně vyvážených jídelníčků a jako souhrn měsíční spotřeby vybraných druhů potravin, který je stanoven přílohou č. 1 vyhlášky o školním stravování, jak je zmíněno výše. Jsou zde stanoveny výživové normy pro vybrané komodity potravin vztažené na strávnicka a den v závislosti na věkové kategorii. Tyto normativy musí být zařízeními pro školní stravování dodržovány s odchylkou maximálně 25 % v měsíčním průměru.

Aby bylo zajištěno dodržování těchto norem, jsou nastaveny kontrolní mechanismy ve školním stravování. Hlavním orgánem vykonávajícím kontrolní činnost v oblasti školního stravování je Česká školní inspekce, jejíž funkce budou podrobněji specifikovány v odstavci níže

- Česká školní inspekce - vykonává kontrolu nad poskytováním školských služeb, kdy důležitou položkou při inspekční činnosti je plnění výživových norem. Záznamy o plnění norem musí provozovatelé stravování uchovávat nejméně po dobu jednoho kalendářního roku. Plnění povinností vztahující se ke stravovací službě v oblasti ochrany veřejného zdraví, zajišťování ochrany zdraví při práci apod., kontroluje orgán ochrany veřejného zdraví, tedy místně příslušné krajské hygienické stanice (Lukašíková et al., 2015, s. 8). Dále kontroluje celkový chod školy, její organizační strukturu, přidělené dotace a jejich účelovost, správné dodržování zákonů, využívání spotřebního koše, cenové kalkulace jídel dle § 174 školského zákona 561/2004 Sb.

- Zřizovatel – většinou obec, kontroluje chod jídelny a správné využití poskytnuté dotace na provoz a vnitřní kontrolní systém v organizaci dle zákona o obcích 128/2000 Sb.
- Krajský úřad – kontroluje přidělenou státní dotaci na mzdové prostředky zaměstnanců dle § 67 ods. 1 zákona o krajích 129/2000 Sb.
- Orgány veřejné ochrany zdraví – krajské hygienické stanice – kontrola dodržování hygienických předpisů a norem dle zákona č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dodržování a evidence HACCP1 (Hazard Analysis and Critical Control Points), hygieny na pracovišti, záruční lhůty surovin.
- Jiné kontrolní orgány – např. okresní správa sociálního zabezpečení.

2.3 Koncepce s návazností na školní stravování

Školní stravování není pouze v kompetenci MŠMT, jelikož jak zdraví dětí a adolescentů, tak zdravá strava je zmiňována i v dalších státních politikách. Tyto politiky jsou národní, tak nadnárodní úrovně. K vytváření priorit v této oblasti slouží různé koncepční dokumenty, které jsou popsány níže.

Zdraví 21

Jedná se o dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky. Jeho hlavním cílem je snížení rozdílů zdravotního stavu obyvatelstva mezi státy a uvnitř států, jak je uvedeno ve Zdraví 21 (2002, s. 1). Kdy v návaznosti na školní stravování je důležitý prioritní cíl číslo 4 : „Zdraví mladých“ s cílem *vytvoření takových podmínek, kdy by do roku 2020 mladí lidé byli zdravější a schopnější plnit svoji roli ve společnosti*. Dětství a dospívání je bezpochyby důležitými etapami lidského života, ve kterých každý prochází jak tělesným a duševním vývojem, tak získává sociální a zdravotní návyky, které přetrvávají po celý jeho život. Snížení tělesné aktivity a nezdravé stravovací návyky vedou v mnoha zemích k vyššímu počtu obézních osob mezi mladými lidmi. Obezita mnohdy přetrvává do dospělosti, což vede ke zvyšování počtu obézních lidí.

Veřejné zdraví

Jednou z hlavních priorit veřejného zdraví dle Lukašikové et al., (2015, s. 9) je ovlivňování výživových zvyklostí dětí a adolescentů v návaznosti na zásady zdravého stravování. Tyto zásady vycházejí z doporučení WHO pro podmínky České republiky. Evropská unie se snaží členské státy v oblasti vnitrostátní politiky zdravotnictví doplňovat, jak je zmíněno

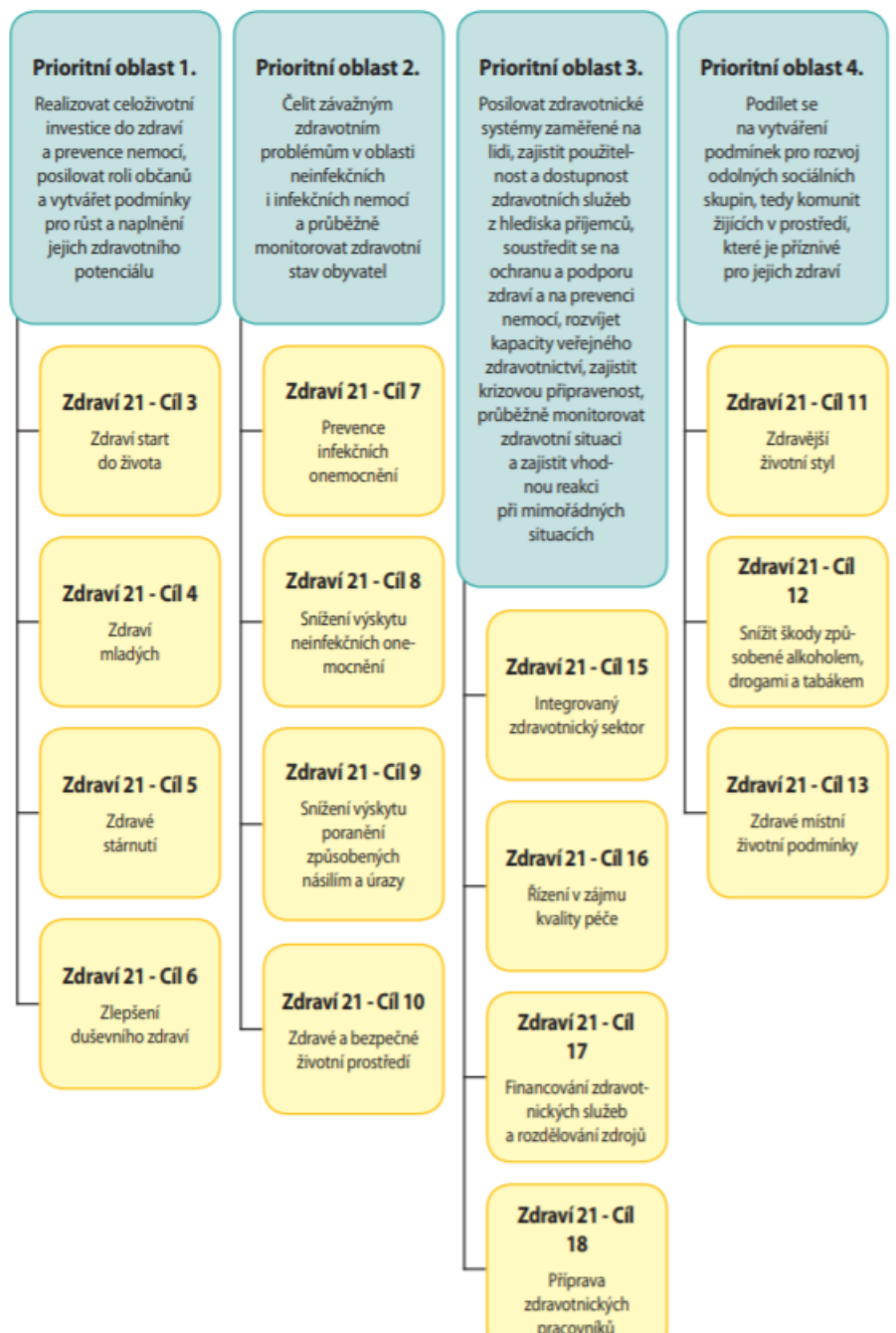
ve Veřejném zdraví (Evropská Komise, © 2018). *EU má podle své zakládající smlouvy povinnost zajišťovat v rámci všech svých politik ochranu lidského zdraví a spolupracovat se zeměmi Evropské unie na zlepšování veřejného zdraví, předcházet lidským nemocem a odstraňovat příčiny ohrožení tělesného a duševního zdraví.*

Koncepce hygienické služby a primární prevence v ochraně veřejného zdraví

Tato koncepce byla přijata Ministerstvem zdravotnictví ČR v roce 2013 a týká se veřejného zdraví, tedy pojmem zahrnujícím všechny obyvatele bez rozdílu věku, tím je tato koncepce spojena se zdravím dětí a mladistvých, na který má nepochybný vliv školní stravování. Koncepce spadá pod správu krajských hygienických stanic, které jsou orgány ochrany veřejného zdraví, dále Státnímu zdravotnímu ústavu jako odborné a vědecké bázi hygienické služby a zdravotním ústavům, kteří mají za úkol zajišťovat objektivní laboratorní vyšetřování. *Hlavním cílem je, aby všechny složky společnosti – politický, státní i privátní sektor a nevládní organizace spolupracovaly a podílely se na zlepšování zdraví. Je mimo jiné i základem pro strategii prevence nemocí a zlepšování zdravotního stavu populace.*

Zdraví 2020

Je rámcovým programem ČR s cílem rozvoje veřejného zdraví a současně je i nástroj pro implementaci programu WHO „Zdraví 2020“ v ČR. Tato národní strategie navazuje na dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví 21. Zdraví 2020 čerpá ze schválené Koncepce hygienické služby a primární prevence v ochraně veřejného zdraví. Zdraví 2020 ukládá dalším ministerstvům, mimo jiné i MŠMT, součinnost s ministerstvem zdravotnictví při naplňování této strategie. *Národní strategie Zdraví 2020 rozpracovává vizi systému veřejného zdraví jako dynamické sítě zainteresovaných subjektů na všech úrovních společnosti a je tedy určena nejen institucím veřejné správy, ale také všem ostatním složkám – jedincům, komunitám, neziskovému a soukromému sektoru, vzdělávacím, vědeckým a dalším institucím, jak uvádí v koncepci Ministerstva Zdravotnictví Zdraví 2020 (2014, s. 7-10, b). Propojenost strategie Zdraví 2020 a Zdraví 21 vychází ze schématu, který je znázorněn na obrázku č. 1. Prioritní oblast Zdraví 2020 má v sobě zahrnut cíl 4 ze Zdraví 21, tedy „Zdraví mladých“, který byl podrobněji specifikován úvodem této kapitoly.*

Obr. 1 Schéma návaznosti prioritních oblastí NS Zdraví 2020 na cíle Zdraví 21 (Ministerstvo Zdravotnictví, © 2010, b - Zdraví 2020, 2014, s. 18)

2.4 Právní úprava školního stravování

V principu je školní stravování ovlivněno dvěma legislativními dokumenty, jimiž jsou Vyhláška č. 107/2005 Sb., která specifikuje školní stravování jako takové a nejnovější legislativní dokument Vyhláška MŠMT č. 282/2016 Sb. Dalšími předpisy mohou být hygienické předpisy a další předpisy týkající se např. bezpečnosti práce, účetnictví apod.

Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování je základním dokumentem týkající se tématu stravování ve školách. Tato vyhláška specifikuje školní stravování jako:

„Školním stravováním se rozumí stravovací služby pro děti, žáky, studenty a další osoby, jimž je poskytováno stravování v rámci hmotného zabezpečení, plného přímého zaopatření, nebo v rámci preventivně výchovné péče formou celodenních služeb nebo internátních služeb (dále jen „strávníci).“

Dále stanovuje způsob řízení školního stravování (Příloha č. 1) a limity pro nákup potravin (příloha č. 2), jako *Školní stravování se řídí výživovými normami, které jsou stanovenými v příloze č. 1 k této vyhlášce a rozpětí finančních limitů na nákup potravin stanovených v příloze č. 2 k této vyhlášce.*

Vyhláška byla několikrát doplňována či měněna, tento fakt je způsoben častými úpravami výdajové části na obědy, jelikož ceny potravin neustále rostou. S tím je spojena nutnost upravovat limity na nákupy potravin. Dalším důvodem je například fakt, že v této vyhlášce jsou uvedeny výživové normy, které je také potřeba upravovat. Poslední aktualizace vyhlášky proběhla v roce 2017 a to jako vyhláškou 210/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů. V této aktualizaci je zmíněna vyhláška č. 282/2016 Sb., která je nejnovější alternativou ke správnému školnímu stravování, *„upravuje požadavky na potraviny, pro které je přípustná reklama a které lze nabízet k prodeji a prodávat ve školách a školských zařízeních, a dále stanovuje výjimky, za nichž lze v odůvodněných případech nabízet k prodeji nebo prodávat potraviny, které nesplňují požadavky stanovené touto vyhláškou, pokud se nejedná o nabízení k prodeji nebo prodej žákům do splnění povinné školní docházky.“* Jedná se tedy o potraviny, které jsou nabízeny mimo školní jídelny a nepodléhají normám v příloze vyhlášky č. 107/2005 Sb.

V příloze P I je porovnání požadavků nařízení EU č. 1308/2013, týkající se programů podporujících zdraví ve školách a „pamlskové“ vyhlášky č. 282/2016 Sb., (Státní zemědělský intervenční fond, © 2013, b), které poukazuje na rozdíly a shody mezi nařízením a „pamlskovou“ vyhláškou. Z tohoto dokumentu je jasné, že programy podporující zdravé stravování žáků ve školách musí být s vyhláškou ve shodě. Výjimkou byl program Ministerstva zemědělství Mléko do škol z roku 2018, kvůli kterému MŠMT upravilo tuto vyhlášku, aby nemusel být předčasně ukončen. Pokračování programu musí již být v souladu s „pamlskovou“ vyhláškou. (MŠMT, © 2013-2018, b)

Zmíněné legislativní dokumenty tedy kompletně upravují stravování ve školách, jak co se týče jídelen a nově i produktů dostupných mimo školní jídelnu, tedy na produkty, na které se vztahuje reklama.

2.5 Projekty pro zdravé stravování ve školách

K podpoře zdraví žáků a jejich stravovacích návyků slouží projekty pro zdravé stravování ve školách. K těmto účelům je vytvořena „Strategie České republiky pro implementaci školního projektu (Ovoce, zelenina a Mléko do škol) na školní roky 2017/2018 až 2022/2023“. Legislativní úprava takovýchto projektů je obsažena v čl. 23 ods. 8 nařízení (EU) č. 1308/2013 ve znění nařízení (EU) č. 2016/791 a čl. 2 ods. 1 písmeno a) prováděcího nařízení Komise (EU) č. 2017/39. Pro prostředí České republiky jsou stanoveny dva hlavní školní projekty, které jsou uskutečňovány na národní úrovni, těmi jsou Ovoce a zelenina do škol a Mléko do škol. Projekty má na starosti Ministerstvo zemědělství spolu se Státním zemědělským intervenčním fondem, který je administrátorem. Strategie uvádí, že je potřeba dosáhnout:

- zlepšení zdraví dětí zvyšováním konzumace ovoce, zeleniny a mléčných výrobků,
- zlepšení stravovacích návyků dětí – zvýšení spotřeby především čerstvého ovoce a zeleniny, neochuceného mléka a mléčných výrobků,
- lepší propagaci spotřeby ovoce a zeleniny, mléka a mléčných výrobků,
- posílení vzdělávacích aktivit v oblasti zdravých stravovacích návyků, což povede k výchově budoucího spotřebitele,
- podpory produkce a zpracování ovoce, zeleniny a mléka.

Školská zařízení mají možnost se do projektů zapojit online, kdy na každý projekt jsou z pravidla vytvořeny webové stránky, které je možné dohledat přímo na portálu MŠMT. Takto zpracované projekty mohou být i pod záštitou Evropské unie. Snahou projektů je u dětí projevit zájem o zdravé stravování mnohdy zábavnou formou, kdy jsou např. obaly tvořeny speciálně pro potřeby škol s více obrázky, balení je menší či přenosnější apod. K těmto projektům se žáci nemusí hlásit, jako je tomu u odběru obědů. Jelikož jsou tyto projekty financovány z rozpočtu EU popř. zřizovatele, jsou poskytovány žákům bezplatně a má na ně nárok každý žák navštěvující danou vzdělávací instituci.

V současnosti se Státní zemědělský intervenční fond snaží o co nejlepší přiblížení a propojení dvou projektech, proto u projektů probíhají jisté změny. Tyto změny probíhají na základě předpisů Evropské komise (*konkrétně „prováděcí nařízení Komise EU 2017/39*

a nařízení Komise v přenesené pravomoci EU 2017/40“), na které reaguje Ministerstvo zemědělství nařízením vlády č. 74/2017 Sb. Ministerstvo zemědělství ve spolupráci se SZIF organizuje semináře, které pomáhají přiblížit tyto školní programy. Poslední seminář, který navazuje na novinky a změny v projektech se konal 4. dubna 2017 s názvem „Školní programy podpory dodávání ovoce a zeleniny a mléka do škol – změny a novinky pro školní rok 2017/2018“. (SZIF, © 2013, c)

Do těchto projektů se mohla na základě žádosti dostupné online a podané SZIFu do 30. dubna 2017 zapojit každá osoba, která produkty přímo dodává nebo osoba, která řídí dodávky produktů, což znamená žadatel s distributorem. Každý typ žadatele jako přílohu žádosti přikládá jmenný seznam produktů. K těmto produktům dokládá technickou dokumentaci, vzor obalu a etikety a platný protokol vydaný akreditovanou laboratoří, pokud hovoříme o mléku do škol. Každý typ žadatele má ale jistá specifika při doložení příloh žádosti, jedná se zejména o:

- Žadatel producent – doklad prokazující, že je producentem ovoce, zeleniny (tedy kopii osvědčení o zápisu do evidence zemědělského podnikatele a kopii výpisu z LPISu)
- Žadatel výrobce – doklad prokazující, že je skutečným výrobcem mléka nebo mléčných výrobků (kopie dokladu o schválení a registraci podle veterinárního zákona č. 166/1999 Sb.).
- Žadatel s distributorem – prokazování pomocí originálu, popřípadě úředně ověřené kopie platné smlouvy uzavřené s distributorem a doklad o zřízení bankovního účtu.

(SZIF, © 2013, c)

Ovoce a zelenina do škol

Evropský plán, který poskytuje ovoce a zeleninu žákům základních škol zcela zdarma a ve spolupráci s programem Mléko do škol podporuje zdravé stravování dětí ve školách a jejich stravovací návyky. Tento projekt byl v ČR zahájen už v roce 2009 s názvem „Ovoce do škol“, ale na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 došlo ke změně na současný název, tedy Ovoce a zelenina do škol, jak uvádí Ovoce a zelenina do škol (SZIF, © 2013, a). Význam ovoce a zeleniny do škol spočívá právě v podpoře zájmu žáků o ovoce a zeleninu. Může jít o ochutnání ovoce, které žáci běžně nekonzumují, nebo rodina nekupuje. Může zde být vhodný i vliv skupiny, kdy žák vidí, že jeho vrstevníci ovoce jí a aby nebyl jediný, kdo ovoce nekonzumuje, tak jej ochutná.

Mléko do škol

Mléko do škol je Evropský program pod záštitou Evropské unie, prostřednictvím kterého EU poskytuje dotace školám a dalším vzdělávacím institucím. „*Mléko do škol je určeno pro žáky základních, nově i středních škol, včetně přípravných tříd základních škol nebo přípravného stupně základních škol speciálních*“ (SZIF, © 2013, a) Pod program Mléko do škol nepadá jen mlékem, ale také jogurtovými výrobky, sýry, podmáslím a jinými mléčnými výrobky, které jsou důležitou složkou zdravé stravy. Mléko a mléčné výrobky obsahují vápník, minerály a jiné živiny, které jsou pro tělo důležité. Dle programu Mléko do škol (Evropská unie, © 1995-2017) „*podporuje děti v konzumaci mléčných výrobků a zdravém stravování. Působí také osvětově. Podporuje rozvoj správných stravovacích návyků, které vydrží po celý život.*“

Mléko do škol je, stejně jako Ovoce do škol, zajímavým projektem, který podporuje informace pro žáky o různorodosti mléčných výrobků, ovoce, zeleniny a možnosti je ochutnat. Dle Strategie České republiky pro implementaci školního projektu (Ovoce, zelenina a mléko do škol) na školní roky 2017/2018 až 2022/2023 (2017, s. 12) se účastní projektu Mléko do škol asi 1 140 tisíc žáků z více než 4 800 školních zařízení a projektu Ovoce a zelenina do škol asi 910 tisíc žáků z cca 4000 škol. Tento rozdíl je způsobem vlivem toho, že projekt Ovoce a zelenina do škol je na rozdíl od Mléka do škol určen jak pro základní, tak pro střední školy.

Předcházející kapitoly se zabývaly stravováním ve školství. Nejdříve byl vysvětlen systém školství a jeho financování a poté význam stravy především pro žáky základních škol. Bylo zde popsáno propojení stravování a školství. Jak je stravování ve školství ukotveno, organizováno a řízeno.

Praktická část práce se bude zabývat analýzou současného vlivu legislativy na stravování na základních školách.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ANALÝZA SOUČASNÉHO VLIVU LEGISLATIVY NA STRAVOVÁNÍ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLY V UHERSKÉM HRADIŠTI

V teoretické části bylo vysvětleno, jak striktně je řešeno stravování ve školních jídelnách, kdy jsou udávány přesné hodnoty v návaznosti na spotřební koš, koeficienty přepočtů, dokonce i metodiky na správné stanovení jídelníčků v závislosti na druh vzdělávací instituce a věk strávníků. Tato normativa jsou velmi důležitá pro zajištění správné stravy pro děti. Chyby ve stravování v dětském věku způsobují problémy se stravováním a zdravím v dospělosti. Z pohledu financí a zatížení státního rozpočtu, pak zdravotní problémy znamenají vyšší výdaje na zdravotnictví a řešení zdravotních problémů, způsobených špatným stravováním. Normy pro stravování v jídelnách mají v ČR dlouholetou tradici. Jsou dodržovány, akceptovány a přijímány. Existují kontrolní mechanismy na dodržování těchto norem.

Bohužel metodiky ani spotřební koš se však nevztahují na provozovny bufetů/kantýn ani prodávaných výrobků v automatech, které mohou být ve školách dostupné. Oblast kantýn a bufetů nebyla kontrolována a legislativně upravena. Důvod spočívá zcela jistě v rychlých změnách ve společnosti, životním standardům apod. Zatímco jídelny existují ve školách dlouhá léta, bufety a kantýny, především na základních školách začaly vznikat až v nedávné době. Souvisí to pravděpodobně s potřebami žáků, s finančními možnostmi rodičů, kteří žákům raději dávají peníze na svačiny, než aby je připravovali doma. Jistý vliv zde má také reklama, která je na tyto výrobky přípustná. Reklama bezesporu značně ovlivňuje preference lidí.

Závěrem lze tvrdit, že sortiment ve školních jídelnách a kantýnách je legislativně upraven pouze „pamlskovou“ vyhláškou, která striktně určuje hodnoty výživových hodnot produktů. Předpokladem pro praktickou část, je tedy fakt, že MŠMT potraviny mimo školní jídelny v minulosti neovlivňovalo. V současné době, kdy se dětská nadváha a obezita stále zvyšuje, se tento problém dostal do popředí a MŠMT provedlo opatření v podobě výše zmíněné vyhlášky. Hodnoty stanovené vyhláškou jsou však tak radikální, že provozovatelé bufetů a vlastníci automatů jsou často nuceni změnit dodavatele potravin, čímž se několikrát navyšuje cena prodávaných výrobků, v krajních případech zcela zrušit provoz. Tato legislativní opatření a jejich striktnost sama o sobě nemusí zaručit a splnit svůj účel, tedy zamezení konzumace pamlsků a sladkostí u žáků. Dalším předpokladem pro praktickou část je úroveň akceptace těchto opatření u žáků a mnohdy zaměstnanců škol. Ta může být nízká a pohled koncových uživatelů, tedy žáků základních škol na toto legislativní opatření, může být negativní.

3.1 Výzkumná otázka a stanovení výzkumných cílů

Jak legislativní rámec ovlivňuje stravování na základních školách?

Stravování dětí je důležité z pohledu jejich správného vývoje. Je tedy potřebné stravování na školách ovlivňovat legislativními regulacemi. Poslední reakcí na nutnost zdravého stravování přinesla „pamlsková“ vyhláška, která ovlivnila potraviny, na které se vztahuje reklama, tedy potraviny dostupné ve školách mimo bufet. Dílčí výzkumné otázky byly stanoveny takto:

- a) jak se žáci na základních školách stravují?
- b) Jsou legislativní opatření týkající se stravování účinná?
- c) Jak jsou děti spokojeny s potravinami, dostupnými ve škole mimo školní jídelnu?

3.2 Cílové skupiny

Jako cílové skupiny jsou vybrány základní školy v Uherském Hradišti, kterých je aktuálně devět, z toho osm veřejných základních škol, a jedna soukromá základní škola. Zřizovatelem veřejných ZŠ je město Uherské Hradiště a soukromá ZŠ spadá pod právnickou osobu zapsanou v rejstříku škol. Respondentům, tedy dětem navštěvující tyto vzdělávací instituce, je předán dotazník k vyplnění, buďto online formou dotazování nebo papírová verze. Dotazník je uveden v příloze P II. Dotazník tvoří jedenáct otázek, které jsou v počátku zaměřeny na obecné údaje, které jsou potřebné k výzkumu, tedy pohlaví a stupeň základní školy. Dále jsou otázky směřovány ke stravování, těmi jsou návštěvnost bufetu, svačení ve škole a spokojenost s bufetem.

Zpracování dotazníků proběhlo na počítači pomocí Excelu a jeho funkcí s použitím testu dobré schody, tedy chí-kvadrátu.

3.2.1 Základní školy v Uherském Hradišti

(Školy online, © 2002-2008)

V současnosti je ve městě Uherské Hradiště šest veřejných základních škol, jejichž zřizovatelem je město Uherské Hradiště. Jedná se o základní školy:

- Základní škola a Mateřská škola, Uherské Hradiště – Jarošov, příspěvková organizace,
- Základní a Mateřská škola, Uherské Hradiště, Větrná 1063, příspěvková organizace,

- Základní škola T. G. Masaryka, Uherské Hradiště-Mařatice, 1. máje 55, příspěvková organizace,
- Základní škola UNESCO, Uherské Hradiště, Komenského náměstí 350, příspěvková organizace,
- Základní škola, Uherské Hradiště, Sportovní 777, příspěvková organizace,
- Základní škola, Uherské Hradiště, Za Alejí 1072, příspěvková organizace,
- Dále jsou v Uherském Hradišti také soukromé základní školy:
- Academic school, Mateřská a základní škola, s.r.o.

3.3 Průběh výzkumu

Výzkum proběhl a byl rozdělen do následujících fází:

- Příprava výzkumu: 11/2017
- Předání dotazníků: 12/2017 – 01/2018
- Zpracování výsledků výzkumu: 02 – 03/2018

Výzkum proběhl prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník je v příloze P II. Dotazník je zpracován formou jedenácti jednoduchých otázek, které jsou uzavřené. Výběr otázek v dotazníku je přizpůsoben jak žákům prvního, tak žákům druhého stupně ZŠ. Otázky jsou voleny stručnější a dotazník je přehlednější. V otázkách jsou zahrnuty dotazy na pohlaví a stupeň ZŠ. U otázky na pohlaví bylo v dotazníku použito rozdělení „kluk“, „holka“, z důvodu přiblížení se respondentům. V analýze a v práci je dále slovo „holka“ nahrazeno slovem „dívka“ a slovo „kluk“ nahrazeno „chlapec“.

Dotazníky, které nebyly zcela vyplněny, byly vyřazeny a nebyly zahrnuty do výzkumu. V dotazníku nejsou žádné otevřené otázky s ohledem na věk respondentů. Dotaz na hodnocení spokojenosti s bufetem je řešen graficky, kdy mají respondenti vybarvit tolik hvězdiček, nakolik jsou s bufetem spokojeni. Pro vysvětlení je uvedeno: „čím více hvězdiček, tím více jste spokojeni“. V analýze je počet hvězdiček nahrazen slovním hodnocením následovně:

- 5 hvězdiček – velmi spokojen,
- 4 hvězdičky – více spokojen,
- 3 hvězdičky – spokojen,
- 2 hvězdičky – nespokojen,
- 1 hvězdička – velmi nespokojen.

Zpracování dotazníků proběhlo na počítači formou kontingenčních tabulek. Data byla analyzována formou grafů, tabulek a testu dobré schody chí-kvadrát.

3.4 Analýza výzkumu dat

V této části je zpracována analýza dat, jež navazuje na posloupnost otázek v dotazníku. Analýzy jsou vyjádřeny graficky pomocí grafů, tabulek, výpočtů testu dobré shody chí-kvadrát. Pro srovnání vypočítané hodnoty chí-kvadrát byla zvolena hladina významnosti 0,05. Při této zvolené hladině významnosti je riziko omylu menší než 5 %. Každá analyzovaná hodnota je vysvětlena a okomentována pod grafem nebo tabulkou. Některé analýzy spojují odpovědi na dvě otázky a zároveň je porovnávají.

Návratnost dotazníků

Rozdáno bylo 143 dotazníků, na které odpovědělo 143 žáků, z toho 19 dotazníků bylo z výzkumu vyřazeno. Tyto skutečnosti mohly být způsobeny tím, že u dětí není dostatečně rozvinuto abstraktní myšlení nebo byly děti při vyplňování nepozorné.

3.4.1 Základní informace

Tab. 3 Návratnost dotazníků

Návratnost dotazníků	počet	počet v %
rozdáno	143	
vraceno	143	100,0
vyřazeno	19	13,3
použito ve výzkumu	124	86,7

V tabulce 3 je přehled, kolik dotazníků bylo rozdáno, kolik vráceno, kolik z nich bylo vyřazeno a kolik bylo použito ve výzkumu. Celková návratnost byla 100 %, ale ve výzkumu bylo použito pouze 86,7 %. Počet vyřazených dotazníků z důvodu nekompletního vyplnění bylo 13,3 % dotazníků (19 dotazníků).

Tab. 4 Základní údaje o respondentech

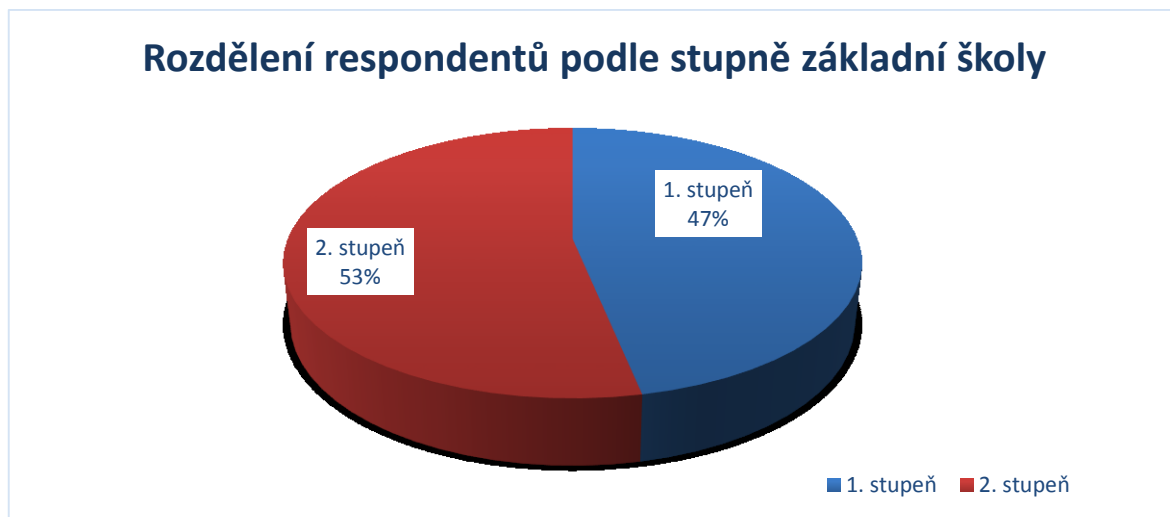
Základní údaje z dotazníků		počet	počet v %
Pohlaví	chlapec	70	56,5%
	dívka	54	43,5%
Stupeň ZŠ	1. stupeň	58	46,8%
	2. stupeň	66	53,2%
Pohlaví a stupeň ZŠ	chlapci 1. stupeň	28	22,6%
	chlapci 2. stupeň	42	33,9%
	dívky 1. stupeň	30	24,2%
	dívky 2. stupeň	24	19,4%
Spokojenost s bufetem	1 - velmi nespokojen	57	46,0%
	2 - nespokojen	19	15,3%
	3 - spokojen	26	21,0%
	4 - více spokojen	15	12,1%
	5 - velmi spokojen	7	5,6%
Nošení sladkostí do školy	ano	100	80,6%
	ne	24	19,4%

Tabulka 4 obsahuje základní informace týkající se dotazníků, jako jsou pohlaví, stupeň základní školy, který respondenti navštěvují, dále spokojenost s bufetem a jestli si respondenti nosí sladkosti do školy.

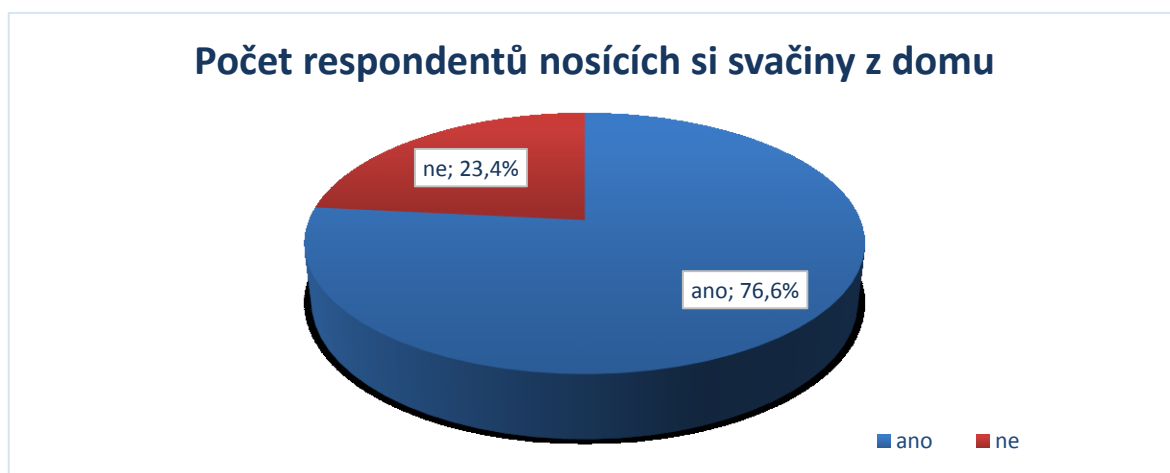
Graf 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví

Graf 1 ukazuje rozdělení respondentů podle pohlaví. 56 % respondentů byli chlapci a 44 % respondentů tvořily dívky.

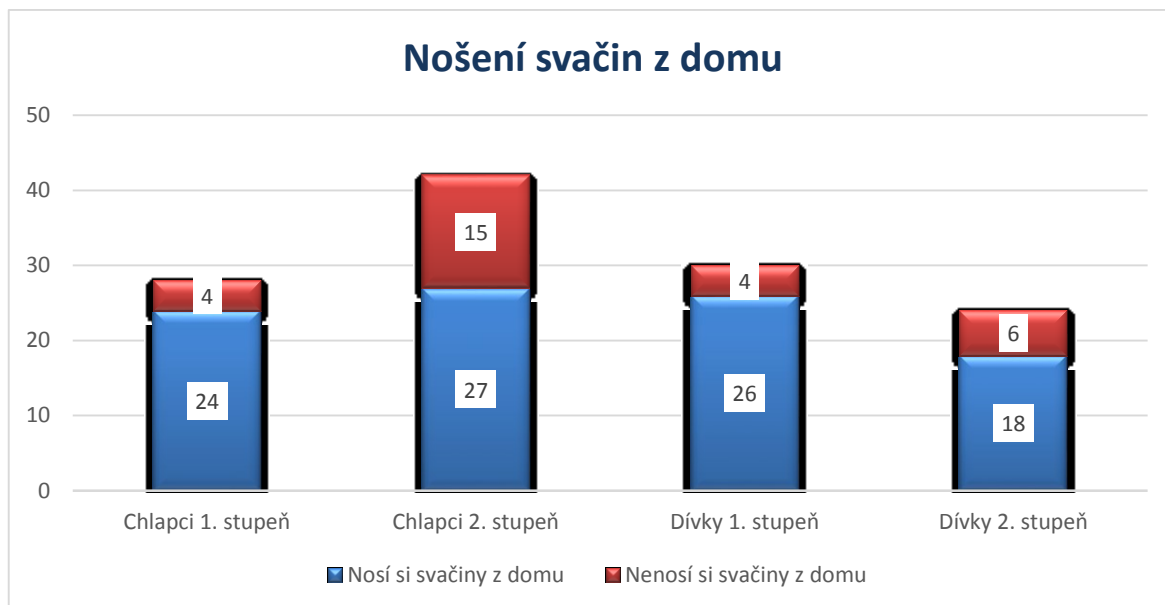
Graf 2 rozdělení respondentů podle stupně základní školy

Graf 2 ukazuje rozdělení respondentů podle stupně základní školy. Převládající počet respondentů je z 2. stupně, z něhož je 53% respondentů.

Graf 3 počet respondentů nosících si svačiny z domu

Graf 3 ukazuje procentuální vyjádření respondentů, podle toho, jestli si nosí svačiny z domu. Z odpovědí respondentů vyplývá, že většina dětí si svačiny nosí z domu. 76,6 % respondentů si svačiny nosí z domu a 23,4 % respondentů si svačiny z domu nenosí.

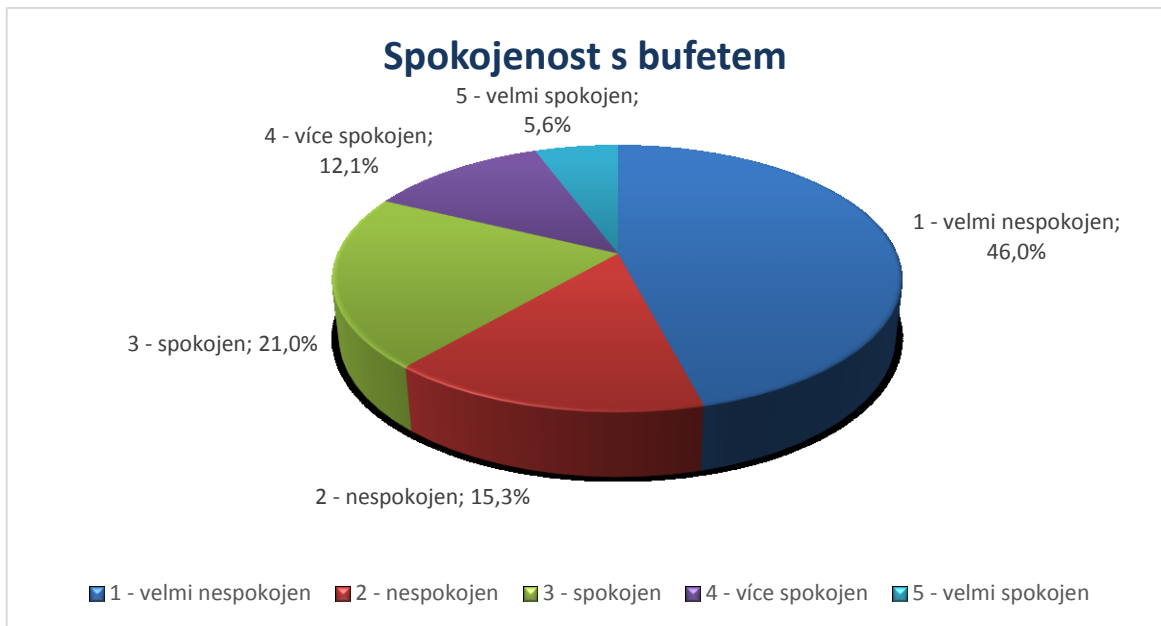
Graf 4 Nošení svačin z domu

Graf 4 ukazuje, jak si jednotliví respondenti rozdělení podle pohlaví a stupně ZŠ nosí nebo nenosí svačiny z domu. Největší podíl těch, kteří si nenosí svačiny z domu, tvoří chlapci z druhého stupně ZŠ. Naopak nejvíce se nosí svačiny z domu dívky na 1. stupni ZŠ.

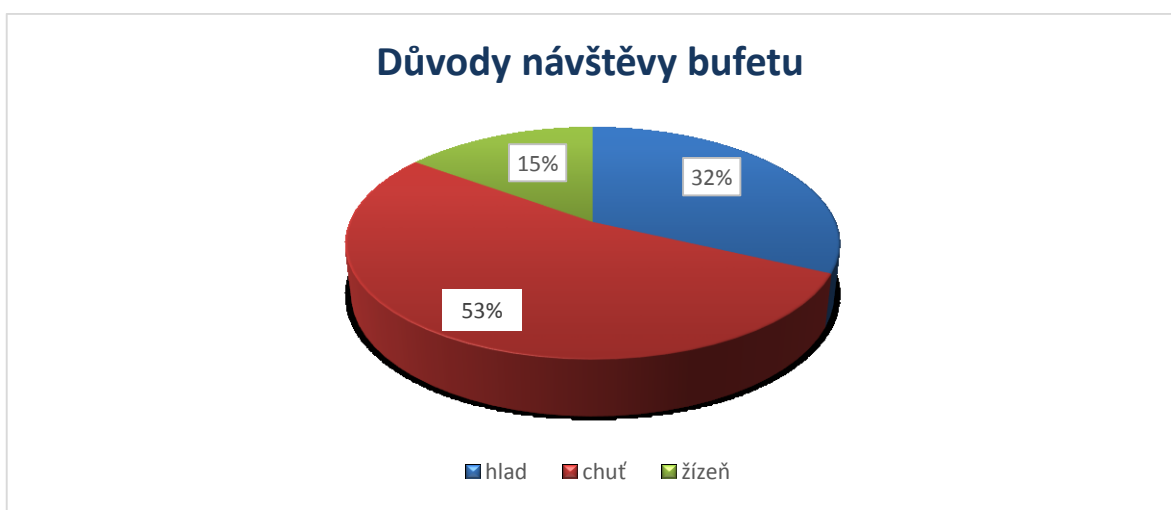
Graf 5 Četnost návštěv v bufetu

Graf 5 ukazuje četnosti návštěv bufetu. 39,5% respondentů navštěvuje bufet každý den. 19,4% respondentů navštěvuje bufet jedenkrát týdně. 29% respondentů uvádí, že bufet navštěvuje méně, než jedenkrát za měsíc.

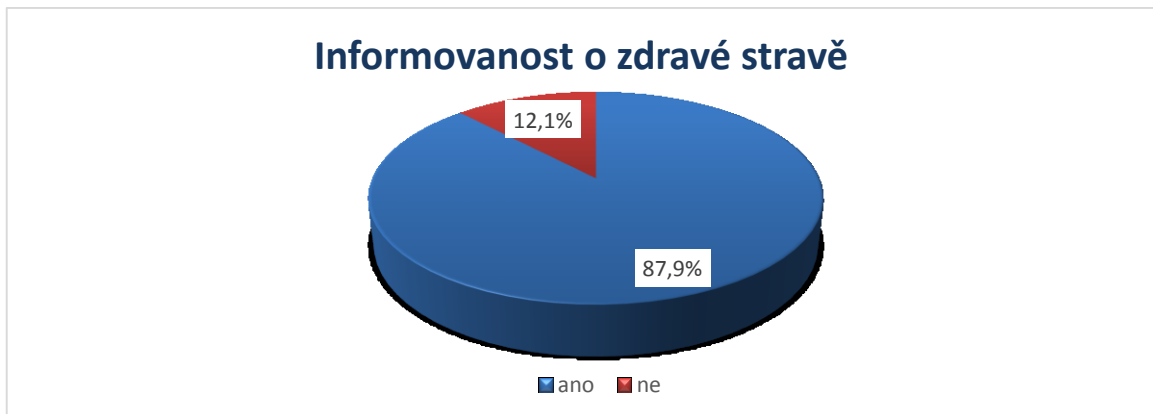
Graf 6 spokojenost s bufetem

Graf 6 zobrazuje, jak respondenti hodnotí spokojenost s bufetem. 46 % respondentů uvádí, že jsou velmi nespokojeni, naopak velmi spokojeno je pouze 5,6 % respondentů.

Graf 7 důvody návštěvy bufetu

Graf 7 znázorňuje, proč respondenti do bufetu chodí. 53 % respondentů uvádí, že kvůli chuti, 32 % kvůli hladu a 15% kvůli žízni.

Graf 8 Informovanost o zdravé stravě

Graf 8 ukazuje, že 87,9 % respondentů má povědomí o zdravé stravě. Jen 12,1 % uvedlo, že o zdravé stravě neslyšelo.

Graf 9 Četnost stravování ovocem a zeleninou

Graf 9 zobrazuje, jak často respondenti konzumují ovoce a zeleninu. 39,5 % uvádí, že konzumují ovoce a zeleninu každý den, 21,8 % uvádí, že ovoce a zelenina je v jejich jídelníčku každý druhý den a 38,7 % respondentů uvádí, že ovoce a zeleninu konzumují méně často, než každý druhý den.

Graf 10 Četnost konzumace sladkostí

Graf 10 znázorňuje, jak často respondenti konzumují sladkosti. 57,3 % konzumuje sladkosti denně, 24,2 % respondentů uvádí, že konzumují sladkosti každý druhý den a 18,5 % konzumují sladkosti méně často.

Graf 11 Četnost nošení sladkostí do školy

Graf 11 ukazuje, kolik respondentů nosí sladkosti do školy. 80% respondentů nosí, 19,4 % respondentů uvádí, že nenosí sladkosti do školy.

Graf 12 Způsob získávání sladkostí

Graf 12 ukazuje, jak respondenti získávají sladkosti. 65,7% nosí sladkosti z domu, 15,3 % respondentů si sladkosti kupuje a 19 % respondentů získává sladkosti od kamarádů.

V této části práce je pomocí statistických metod zpracována analýza některých údajů vyplývajících z dotazníků. K vyhodnocení je použita metoda dobré shody „chí-kvadrát“. Výpočty u čtyřpolních tabulek budou prováděny podle schématu pro čtyřpolní tabulku, které je uvedeno v tabulce 5.

Tab. 5 Schéma pro čtyřpolní tabulku

	α	$non\ \alpha$	
β	a	B	$a + b$
$non\beta$	c	D	$c + d$
	$a + c$	$b + d$	n

Tab. 6 Návštěvnost bufetu dle stupně ZŠ

Návštěvnost bufetu dle stupně ZŠ	Návštěvnost každý den nebo 1x týdně	Návštěvnost méně často než 1x za týden	Σ
1. stupeň	21	37	58
2. stupeň	52	14	66
Σ	73	51	124

Tabulka 6 je čtyřpolní tabulkou vyobrazující návštěvnost bufetu dle stupně ZŠ. Respondenti, kteří na otázku odpověděli: „každý den“ a „1x týdně“, byli zařazeni do kategorie

„každý den nebo 1x týdně“. Do kategorie „méně často“ byli zařazeni respondenti, kteří odpovídali nižší návštěvnost než „1x týdně“. Hypotézy byly stanoveny:

H_0 : Žáci 1. stupně a žáci 2. stupně navštěvují bufet ve stejné míře.

H_A : Žáci 1. stupně a žáci 2. stupně navštěvují bufet rozdílně.

Výpočet:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)} \quad \chi^2 = 124 \cdot \frac{(21 \cdot 14 - 37 \cdot 52)^2}{58 \cdot 73 \cdot 51 \cdot 66} = 23,11$$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(1) = 3,841 \quad \chi^2 = 23,11 > 3,841$$

Vypočítaná hodnota je větší, než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, tedy: **Žáci 1. stupně a žáci 2. stupně navštěvují bufet rozdílně.**

Tab. 7 Návštěvnost bufetu každý den nebo 1x týdně podle pohlaví a stupně a stupně ZŠ

Návštěvnost každý den nebo 1x týdně	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Chlapci 1. stupeň	12	16,5	-4,483870968	20,10509886	1,219683101
Chlapci 2. stupeň	34	24,7	9,274193548	86,01066597	3,478578793
Dívky 1. stupeň	9	17,7	-8,661290323	75,01795005	4,247591692
Dívky 2. stupeň	18	14,1	3,870967742	14,98439126	1,060539107
Σ	73	73			10,00639269

Tabulka 7 ukazuje, jak respondenti podle pohlaví a stupně ZŠ navštěvují bufet každý den nebo 1x týdně. Je zde uvedena pozorovaná četnost, očekávaná četnost a výpočet chí-kvadrátu. Pro tuto výzkumnou otázku byly stanoveny následující hypotézy:

H_0 : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet každý den nebo 1x týdně stejnou měrou.

H_A : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet každý den nebo 1x týdně rozdílně.

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 10,01$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 3 stupně volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(3) = 7,815 \quad \chi^2 = 10,01 > 7,815$$

Vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet každý den nebo 1x týdně rozdílně.**

Z tabulky je zřejmé, že největší návštěvnost bufetu (denně nebo 1x týdně) je u chlapců z 2. stupně ZŠ.

Tab. 8 Návštěvnost bufetu méně často než 1x týdně

Návštěvnost méně často než 1x za týden	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Chlapci 1. stupeň	16	11,5	4,483870968	20,10509886	1,745820909
Chlapci 2. stupeň	8	17,3	-9,274193548	86,01066597	4,979142195
Dívky 1. stupeň	21	12,3	8,661290323	75,01795005	6,079886148
Dívky 2. stupeň	6	9,9	-3,870967742	14,98439126	1,518026565
Σ	51	51			14,32287582

Tabulka 8 ukazuje, jak respondenti rozdělení podle pohlaví a stupně ZŠ navštěvují bufet méně než 1x týdně. Je zde uvedena pozorovaná četnost, očekávaná četnost a výpočet chí-kvadrátu. Pro tuto výzkumnou otázku byly stanoveny následující hypotézy:

H_0 : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet méně často než 1x týdně stejnou měrou.

H_A : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet méně často než 1x týdně rozdílně.

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 14,32$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 3 stupně volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(3) = 7,815 \quad \chi^2 = 14,32 > 7,815$$

Vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. Stupni ZŠ navštěvují bufet méně než 1x týdně rozdílně.**

Z tabulky je zřejmé, že nejmenší návštěvnost bufetu (méně často než 1x týdně) je u dívek na 1. stupni ZŠ.

Tab. 9 Hodnocení spokojenosti s bufetem

Hodnocení spokojenosti s bufetem dle stupně ZŠ	Hodnocení spokojenosti 1 - 2 body	Hodnocení spokojenosti 3-5 bodů	Σ
1. stupeň	28	30	58
2. stupeň	48	18	66
Σ	76	48	124

Tabulka 9 je čtyřpolní tabulkou vyobrazující hodnocení spokojenosti s bufetem dle stupně ZŠ. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin, a to:

- Respondenti, kteří hodnotili spokojenost 1-2 body – tedy velmi nespokojen a nespokojen
- Respondenti, kteří hodnotili spokojenost na 3-5 bodů – tedy spokojen až velmi spokojen

Hypotézy byly stanoveny:

H_0 : Žáci 1. stupně a žáci 2. stupně hodnotí spokojenost s bufetem ve stejné míře.

H_A : Žáci 1. stupně a žáci 2. stupně hodnotí spokojenost s bufetem rozdílně.

Výpočet:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)} \quad \chi^2 = 124 \cdot \frac{(28 \cdot 18 - 30 \cdot 48)^2}{58 \cdot 76 \cdot 48 \cdot 66} = 7,77$$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(1) = 3,841 \quad \chi^2 = 7,77 > 3,841$$

Vypočítaná hodnota je větší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **Žáci 1. stupně a žáci 2. stupně hodnotí spokojenost s bufetem rozdílně.**

Z tabulky vyplývá, že především respondenti na 2. stupni hodnotí spokojenost s bufetem na 1-2 body.

Tab. 10 Hodnocení spokojenosti s bufetem dle pohlaví

Hodnocení spokojenosti s bufetem dle pohlaví	Hodnocení spokojenosti od 1 - 2 body	Hodnocení spokojenosti 3-5 bodů	Σ
Chlapec	45	25	70
Dívka	31	23	54
Σ	76	48	124

Tabulka 10 je čtyřpolní tabulkou vyobrazující hodnocení spokojenosti s bufetem dle pohlaví. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin:

- respondenti, kteří hodnotili spokojenost 1-2 body – tedy velmi nespokojen a nespokojen.
- Respondenti, kteří hodnotili spokojenost na 3-5 bodů – tedy spokojen až velmi spokojen.

Hypotézy byly stanoveny:

H_0 : Chlapci a dívky hodnotí spokojenost s bufetem ve stejné míře.

H_A : Chlapci a dívky hodnotí spokojenost s bufetem rozdílně.

Výpočet:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)} \quad \chi^2 = 124 \cdot \frac{(45 \cdot 23 - 25 \cdot 31)^2}{70 \cdot 76 \cdot 23 \cdot 54} = 0,61$$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(1) = 3,841 \quad \chi^2 = 0,61 < 3,841$$

Vypočítaná hodnota je menší než hodnota kritická, proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní: **Chlapci a dívky hodnotí spokojenost s bufetem ve stejné míře.**

Tab. 11 Důvody chození do bufetu

Důvody chození do bufetu	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P-O)^2}{O}$
hlad	47	49,0	-2,0	4	0,081632653
chuť	78	49,0	29	841	17,16326531
žízeň	22	49,0	-27	729	14,87755102
Σ	147	147			32,12244898

Tabulka 11 ukazuje, jaké důvody pro chození do bufetu respondenti uvádějí. Celková suma pozorované četnosti je vyšší z toho důvodu, že respondenti mohli zvolit více možností. Je zde uvedena pozorovaná četnost, očekávaná četnost a výpočet chí-kvadrátu. Pro tuto výzkumnou otázku byly stanoveny následující hypotézy:

H_0 : Důvody chození do bufetu jsou stejné.

H_A : U důvodů chození do bufetu je statisticky významný rozdíl.

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 32,12$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 2 stupně volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(2) = 5,991 \quad \chi^2 = 32,12 > 5,991$$

Vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **U důvodů chození do bufetu je statisticky významný rozdíl.**

Tab. 12 Důvody chození do bufetu z důvodu hladu dle pohlaví a stupně ZŠ

Důvody chození do bufetu z důvodu hladu	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Chlapci 1. stupeň	4	10,6	-6,612903226	43,73048907	4,12050201
Chlapci 2. stupeň	28	15,9	12,08064516	145,9419875	9,167581789
Dívky 1. stupeň	7	11,4	-4,370967742	19,105359	1,6801876
Dívky 2. stupeň	8	9,1	-1,096774194	1,202913632	0,132235186
Σ	47	47			15,10050659

Tabulka 12 ukazuje kolik respondentů rozdělených dle pohlaví a stupně ZŠ chodí do bufetu z důvodu hladu. Očekávaná četnost je zde počítána jako podíl pozorované četnosti a počtu respondentů dané kategorie. Je zde uvedena pozorovaná četnost, očekávaná četnost a výpočet chí-kvadrátu. Pro tuto výzkumnou otázku byly stanoveny následující hypotézy:

H_0 : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet z důvodu hladu ve stejné míře.

H_A : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet z důvodu hladu rozdílně.

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 15,10$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 3 stupně volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(3) = 7,815 \quad \chi^2 = 15,10 > 7,815$$

Vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet z důvodu hladu rozdílně.**

Tab. 13 Důvody chození do bufetu z důvodu chuti dle pohlaví a stupně ZŠ

Chození do bufetu z důvodu chuti	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Chlapci 1. stupeň	24	17,6	6,387096774	40,7950052	2,316199929
Chlapci 2. stupeň	19	26,4	-7,419354839	55,04682622	2,083579503
Dívky 1. stupeň	20	18,9	1,129032258	1,27471384	0,067548939
Dívky 2. stupeň	15	15,1	-0,096774194	0,009365245	0,000620347
Σ	78	78			4,467948718

Tabulka 13 ukazuje, kolik respondentů rozdělených dle pohlaví a stupně ZŠ, chodí do bufetu z důvodu chuti. Je zde uvedena pozorovaná četnost, očekávaná četnost a výpočet chí-kvadrátu. Pro tuto výzkumnou otázku byly stanoveny následující hypotézy:

H_0 : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet z důvodu chuti ve stejné míře.

H_A : Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet z důvodu chuti rozdílně.

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 4,47$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 3 stupně volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(3) = 7,815 \quad \chi^2 = 4,47 < 7,815$$

Vypočítaná hodnota je nižší než hodnota kritická, proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní: **Chlapci a dívky na 1. stupni a 2. stupni ZŠ navštěvují bufet z důvodu chuti ve stejné míře.**

Analýza žizně nebude provedena z důvodu nerelevantnosti k výzkumu a také nízkého poměru k celkovému počtu respondentů.

Tab. 14 Návštěvnost bufetu kvůli chuti dle počtu respondentů nosících si svačiny z domu

Důvody chození do bufetu	Kvůli chuti	Z jiného důvodu, než kvůli chuti	Σ
Nosí svačiny	62	43	105
Nenosí svačiny	16	26	42
Σ	78	69	147

Tabulka 14 je čtyřpolní tabulkou vyobrazující důvody návštěv bufetu z důvodu chuti dle počtu respondentů nosících si svačiny z domu. Celkový součet (147) je vyšší než celkový počet respondentů z toho důvodu, že v této otázce „důvod chození do bufetu“ byla možnost více odpovědí. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin, a to:

- respondenti, kteří chodí do bufetu kvůli chuti.
- Respondenti, kteří chodí do bufetu z jiného důvodu, než kvůli chuti.

Hypotézy byly stanoveny:

H_0 : Žáci nosící si svačiny a nenosící si svačiny chodí do bufetu z důvodu chuti ve stejné míře.

H_A : Žáci nosící si svačiny a nenosící si svačiny chodí do bufetu z důvodu chuti rozdílně.

Výpočet:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)} \quad \chi^2 = 147 \cdot \frac{(62 \cdot 26 - 43 \cdot 16)^2}{78 \cdot 69 \cdot 105 \cdot 42} = 5,29$$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(1) = 3,841 \quad \chi^2 = 5,29 > 3,841$$

Vypočítaná hodnota je větší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **Žáci nosící si svačiny a nenosící si svačiny chodí do bufetu z důvodu chuti rozdílně.**

Z tabulky vyplývá, že respondenti navštěvují bufet z důvodu chuti i přesto, že si nosí svačiny z domu. Tato skutečnost může být způsobena nesprávnou volbou potravin, které nedostačují vyvíjejícímu se organismu.

Tab. 15 Návštěvnost bufetu kvůli hladu dle počtu respondentů nosících si svačiny z domu

Důvody chození do bufetu	Kvůli hladu	Jiného důvodu, než kvůli hladu	Σ
Nosí svačiny	29	62	91
Nenosí svačiny	18	16	34
Σ	47	78	125

Tabulka 15 je čtyřpolní tabulkou vyobrazující důvody návštěv bufetu z důvodu hladu dle počtu respondentů, kteří si nosí svačin z domu. Celkový součet (125) je vyšší než celkový počet respondentů z toho důvodu, že v této otázce „důvod chození do bufetu“ byla možnost více odpovědí. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin, a to:

- Respondenti, kteří chodí do bufetu kvůli hladu
- Respondenti, kteří chodí do bufetu z jiného důvodu, než kvůli hladu

Hypotézy byly stanoveny:

H_0 : Žáci nosící si svačiny a nenosící si svačiny chodí do bufetu z důvodu hladu ve stejné míře.

H_A : Žáci nosící si svačiny a nenosící si svačiny chodí do bufetu z důvodu hladu rozdílně.

Výpočet:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)} \quad \chi^2 = 125 \cdot \frac{(29 \cdot 16 - 62 \cdot 18)^2}{47 \cdot 78 \cdot 91 \cdot 34} = 4,68$$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(1) = 3,841 \quad \chi^2 = 4,68 > 3,841$$

Vypočítaná hodnota je větší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **Žáci nosící si svačiny a nenosící si svačiny chodí do bufetu z důvodu hladu rozdílně.**

Z tabulky vyplývá, že respondenti, kteří si nosí svačiny z domu, navštěvují bufet větší měrou z jiného důvodu než je hlad. Tato skutečnost může být způsobena nedostatečným objemu svačin, případně špatné volbě potravin, která nedostačuje vyvíjejícímu se organismu.

Tab. 16 Konzumace ovoce a zeleniny dle pohlaví

Konzumace ovoce a zeleniny	Jí ovoce a zeleninu každý den a každý druhý den	Jí ovoce a zeleninu méně často, než každý	Σ
Chlapec	37	33	70
Dívka	39	15	54
Σ	76	48	124

Tabulka 16 je čtyřpolní tabulkou vyobrazující konzumaci ovoce a zeleniny dle pohlaví. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin, a to:

- Respondenti, kteří jí ovoce a zeleninu každý a každý druhý den
- Respondenti, kteří jí ovoce a zeleninu méně často

Hypotézy byly stanoveny:

H_0 : Žáci dle pohlaví konzumují ovoce a zeleninu ve stejné míře.

H_A : Žáci dle pohlaví konzumují ovoce a zeleninu rozdílně.

Výpočet:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)} \quad \chi^2 = 124 \cdot \frac{(33 \cdot 39 - 37 \cdot 15)^2}{48 \cdot 76 \cdot 54 \cdot 70} = 4,82$$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je:

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841 \quad \chi^2 = 4,82 > 3,841$$

Vypočítaná hodnota je větší než hodnota kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní: **Žáci dle pohlaví konzumují ovoce a zeleninu rozdílně.**

Z tabulky vyplývá, že dívky konzumují ovoce a zeleninu ve větší míře než chlapci v poměru k jejich celkovému počtu. Tato skutečnost může být způsobena tím, že dívky se více starají o své tělo, což vede k nutnosti zdravěji se stravovat (tedy i k vyššímu příjmu ovoce a zeleniny).

Tab. 17 Konzumace sladkostí dle pohlaví

Konzumace sladkostí	Jí sladkosti každý den a každý druhý den	Jí sladkosti méně často, než každý druhý den	Σ
Chlapec	57	13	70
Dívka	44	10	54
Σ	101	23	124

Tabulka 17 je čtyřpolní tabulkou vyobrazující konzumaci sladkostí dle pohlaví. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin, a to:

- Respondenti, kteří konzumují sladkosti každý a každý druhý den
- Respondenti, kteří konzumují sladkosti méně často, než každý druhý den

Hypotézy byly stanoveny:

H_0 : Žáci dle pohlaví konzumují sladkosti ve stejné míře.

H_A : Žáci dle pohlaví konzumují sladkosti rozdílně.

Výpočet:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)} \quad \chi^2 = 124 \cdot \frac{(57 \cdot 10 - 13 \cdot 44)^2}{101 \cdot 23 \cdot 70 \cdot 54} = 0$$

Kritická hodnota chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je:

$$\chi_{0,05}^2(1) = 3,841 \quad \chi^2 = 0 < 3,841$$

Vypočítaná hodnota je menší než hodnota kritická, proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní: **Žáci dle pohlaví konzumují sladkosti ve stejné míře.**

Z tabulky vyplývá, že není statistický rozdíl v konzumaci sladkostí mezi dívkami a chlapci.

V následující podkapitole budou shrnuty výsledky výzkumu a jejich následná interpretace.

3.5 Vyvození závěrů a jejich interpretace

Tab. 18 Relevance výzkumu

Hodnocený prvek	Výsledek výzkumu
Relevance výzkumu	ano
Počet respondentů	124
Počet veřejných ZŠ v UH	7
z toho 1. i 2. stupeň	4

Výsledky výzkumu lze považovat jako relevantní, protože vychází z názorů 124 respondentů, což je statisticky dostatečně velký vzorek. Všechny údaje týkající se relevance jsou graficky zpracovány v tabulce 18. Respondenti pocházejí ze ZŠ Za Alejí, což je jedna z šesti veřejných základních škol, která se v Uherském Hradišti nachází a patří mezi tři s největším počtem žáků. Patří také mezi čtyři základní školy, které mají první i druhý stupeň. Průměrný počet je 430 žáků podle Koncepce školství města Uherské Hradiště (2014, s. 29-32). Tato škola také má ve svém areálu bufet, který fungoval před „pamlskovou“ vyhláškou a funguje i nyní. Celkový počet respondentů byl 124, z toho dívky tvořily 44 % (54) a chlapci 56 % (70).

Tab. 19 Účinnost legislativních regulací

Hodnocený prvek	Výsledek výzkumu
Účinnost legislativních regulací v praxi	nízká
Regulace prodeje nezdravých výrobků ve škole	ano
Regulace konzumování sladkostí ve škole	ne

V tabulce 19 je znázorněna účinnost legislativních regulací. **Z výzkumu vyplývá, že stravování dětí je do jisté míry ovlivněno legislativními regulacemi. Ty však nemohou zcela ovlivnit jejich stravovací návyky a zajistit zdravé stravování u žáků ZŠ. Regulace prodeje určitého sortimentu potravin a pamlsků pro školy zajistila to, že žáci nemají ve škole přístup k těmto potravinám, nicméně nezastavila konzumaci sladkostí u žáků. Stravovací návyky žáků jsou ovlivněny více faktory a potraviny žáci získávají nejen ze školy.** Možnost nákup potravin mimo školu, svačiny, které si žáci nosí z domu a sladkosti, které si nosí z domu nebo dostávají od kamarádů, to vše má vliv na to, jak se žáci stravují.

Tab. 20 Konzumní preference respondentů

Hodnocený prvek	Výsledek výzkumu
Konzumace sladkostí	vysoká
Konzumace ovoce a zeleniny	průměrná
Míra konzumace ovoce a zeleniny	více u dívek
Míra konzumace sladkostí	stejná u dívek i chlapců

Jak ukazuje tabulka 20, výzkum prokázal, že žáci preferují sladkosti před ovocem a zeleninou. 57 % respondentů konzumuje sladkosti každý den, zatímco ovoce a zeleninu každý den konzumuje jen 40% respondentů. **Lze tedy tvrdit, že i přesto, že regulace vstoupila v platnost, žáci konzumují sladkosti ve větší míře než ovoce a zeleninu.**

Dívky konzumují ovoce a zeleninu ve větší míře než chlapci. Výzkum prokázal, že dívek konzumujících ovoce a zeleninu každý den je 39, z celkového počtu 54. Naopak u konzumace sladkostí není statistický rozdíl mezi dívkami a chlapci. **Konzumace sladkostí je v u obou pohlaví ve stejné míře.**

Legislativní opatření jsou účinná pro bufety a školní jídelny, nejsou však účinná do důsledku pro žáky základních škol. Tento fakt vyplynul z výzkumu nošení si sladkostí z domu, kde **80,6 % (100) respondentů odpovědělo, že si sladkosti z domu donášejí.**

Legislativní regulace, přesněji „pamlsková“ vyhláška, která ve společnosti vyvolala nejvíce rozruchu, ovlivnila sortiment nabízených produktů v bufetu. Nicméně nezměnila stravovací návyky žáků. Tyto zůstaly stejné, jen dostupnost sladkostí ve školách se změnila. Z výzkumu také vyplývá, že spokojenost koncových uživatelů, tedy žáků základních škol, s bufetem je velmi nízká. Značná část respondentů – 46% je velmi nespokojena a 15% je nespokojeno s bufetem.

Tab. 21 Ukazatele týkající se návštěvnosti bufetu

Hodnocený prvek	Výsledek výzkumu
Hlavní důvod návštěvy bufetu	chuť
Vyšší potřeba hladu uspokojovaná v bufetu	chlapci 2. stupeň
Míra respondentů nosících si svačiny z domu	vysoká

Více jako polovina respondentů, 53 % (78) respondentů navštěvuje bufet kvůli chuti, což znamená, že žáci mají na sladkosti chuť. Zde analýza neprokázala rozdíl mezi dívkami a chlapci.

Toto může poukazovat na špatnou skladbu jejich stravy: snídají a svačin. **Do bufetu nejvíce kvůli hladu chodí chlapci na 2. stupni, nejméně naopak dívky na 2. stupni.** V tomto případě to může souviset s vyššími nároky na stravování u chlapců, kdy u nich probíhá růstový skok (doba adolescence). Všechny tyto výsledky výzkumu jsou znázorněny v tabulce 21. Zároveň to také koresponduje s tím, že u chlapců na druhém stupni ZŠ se ve větší míře objevuje informace, že si nenesí svačiny z domu. Proto také mají větší hlad.

Velmi pozitivní částí zjištění výzkumu byl fakt, že **žáci si ve velké míře nosí svačiny z domu**, což přispívá ke správnému rozložení stravy. Ta by měla být rozdělena minimálně do pěti chodů. Většinu času děti tráví ve škole a tomu by mělo odpovídat i množství jídla, které ve škole konzumují. Můžeme tedy tvrdit, že 76,6 % žáků, kteří si nosí svačinu z domu, mají přiměřené množství jídla, za předpokladu, že navštěvují i školní jídelnu. **Výzkum prokázal, že respondenti, kteří si svačiny z domu nenesí, navštěvují bufet kvůli hladu ve větší míře. Mezi těmi, kteří si svačiny nosí a nenesí a navštěvují bufet kvůli hladu, je**

statisticky významný rozdíl. Jak už bylo uvedeno výše, především chlapci na druhém stupni ZŠ si nenosí svačiny z domu. I přesto, že si většina žáků nosí svačiny z domu, projevuje se u nich potřeba navštěvovat bufet z důvodu chuti. Ať už si žáci nosí nebo nenosí svačiny z domu, navštěvují bufet z důvodu chuti. Ti, kteří si svačiny nenosí, ale uvádí ve větší míře, že do bufetu chodí kvůli hladu. Ti, kteří si svačiny nosí, navštěvují bufet kvůli chuti.

Dalším důležitým výsledkem výzkumu je znalost pojmu „zdravá strava“. **87,9 % respondentů uvádí, že mají povědomí o zdravé stravě.** Z výzkumu tedy vyplývá, že žáci jsou o zdravé stravě informováni. Znalost toho pojmu je základním pilířem pro doporučení, která budou stanovena v následující kapitole.

4 DOPORUČENÍ

Na základě výzkumné části budou v následujících podkapitolách navržena možná řešení vlivu legislativního rámce na stravování v základních školách. Návrhy jsou pojaty ze dvou stran, a to:

1. Přizpůsobení legislativy preferencím žáků.
2. Podpora povědomí o zdravé stravě.

4.1 Návrh opatření na změnu legislativy týkající se stravování na základních školách

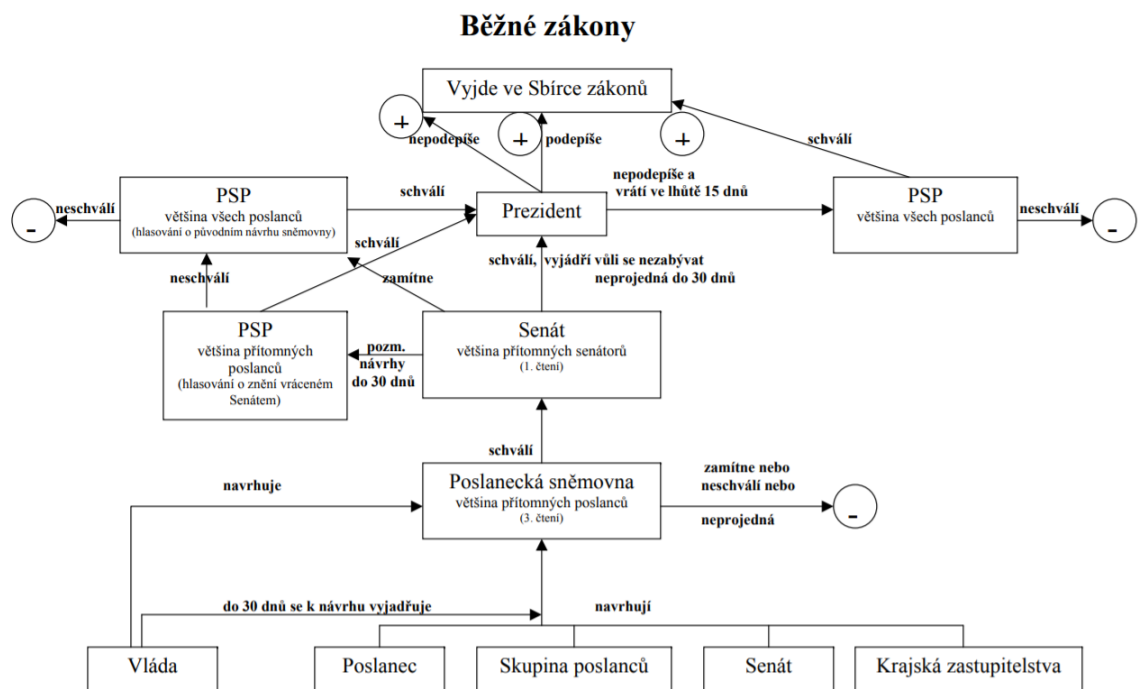
Cílem tohoto návrhu je přizpůsobení legislativy návykům žáků. Z hlediska všech doporučení, které budou dále zmiňovány, je změna legislativy nejnáročnějším úkonem z administrativního hlediska.

Návrh na změnu legislativy může podávat dle § 35 ods. 2 zákona 129/2000 Sb. o krajích, zastupitelstvo kraje. Má právo předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně, tudíž předkládat návrhy na změny stávajících legislativních regulací. Kraje však této možnosti využívají velmi zřídka. Další možností je návrh na změnu legislativy od poslance nebo skupiny poslanců, kteří mají dle Ústavy ČR 1/1993 Sb. čl. 41 ods. 2 také zákonodárnou iniciativu. Průběh návrhu zákona poslancem, resp. skupinou poslanců je znázorněn na obrázku č. 2.

Tento návrh vyplývá z výsledků výzkumu, které jasně ukazují, že legislativa sice ošetřila prodávání nezdravých výrobků ve školách, ale neovlivnila stravovací návyky a preference žáků. Z provedeného výzkumu také vyplývá, že legislativní regulace, které ovlivňují jak stravování v jídelnách, tak nákup potravin v prostorách škol (bufety, kantýny) neřeší problém, kterým je zvyšující se procento obezity u dětí a jejich nezdravé stravování. Legislativní úprava pouze vede k tomu, že dětem jsou podávány normami ošetřené obědy v rámci školních jídelen a vývařoven, ale potraviny v bufetech či kantýnách zvýšily nespokojenost žáků jak na prvním, tak druhém stupni. Tuto skutečnost začali žáci řešit nošením si sladkostí z domova, popřípadě jejich nákupem mimo školu. Místo snahy ovlivnit stravování žáků v rámci národní úrovně, je potřeba soustředit se na preference žáků jako takové. Národní ošetření, tedy v tomto případě nejnovější legislativní regulace zabývající se prodejem výrobků v bufetech, velmi markantně ovlivnilo skladbu potravin v bufetech, nezměnilo však preference koncových uživatelů.

Z hlediska finanční náročnosti by tato varianta neznamenal vysoké náklady, jelikož návrhu na změnu legislativy souvisí s výkonem funkcí poslanců či skupin poslanců. Díky atraktivitě tohoto tématu by tato problematika mohla vyvolat dostatečný zájem a podnítit tak zájem některých poslanců tak, aby se tímto problémem začali zabývat. Personální hledisko by ovlivnilo všechny, kteří se na zákonodárném procesu účastní. Prioritou pro Uherské Hradiště je podání podnětu k takovému razantnímu kroku některému z poslanců. Jako podklad by mohly být použity výsledky výzkumu, které jsou součástí této bakalářské práce. Pokud by byl podnět akceptován, administrativní a také částečně časová náročnost je znázorněna v obrázku č. 2. Organizace by byla v rukou daného poslance či skupiny poslanců, kteří by se danou tematikou zabývali.

Obr. 2 Schéma schválení běžného zákona (Poslanecká Sněmovna Parlamentu ČR, © 2018)

Hlavním negativem tohoto návrhu je, že změna by byla pouze pasivní, tedy došlo by ke zrušení nebo změně původní „pamlskové“ vyhlášky, což by umožnilo bufetům a kantýnám v prostorách škol prodávat opět sortiment, který chtějí. Neřešilo by to však nevhodné stravovací návyky u dětí a ani důsledky, které takové stravování má (např. obezita, cukrovka).

Dle nejnovějšího článku Mrázové a Hrstkové z Hospodářských novin (© 1996-2018) se „pamlsková“ vyhláška zmírní, jelikož je považována za jednu z nejvíce kontroverznějších

vyhlášek v historii. Limity, které jsou nyní nastaveny, by se měly zmírnit na rozumnou hranici, aby se do bufetů a kantýn mohla vrátit alespoň část potravin, na které jsou žáci zvyklí. V článku je také vyzdvihován fakt, že děti v tomto věku jsou velmi citlivé na vizualizaci a nevábně vyhlížející produkty v bufetech pro ně tedy nejsou atraktivní.

4.2 Návrhy pro zlepšení stravování žáků na základních školách

Soubor těchto návrhů slouží k synchronizaci legislativního rámce, který ovlivňuje stravování na základních školách a stravovacím návykům a preferencím žáků, kteří základní školy navštěvují. Návrhy budou zhodnoceny z personálního, organizačního a finančního hlediska.

Přednášky

Zdravá strava je v období dospívání velmi důležitá kvůli správnému fyzickému vývinu a zdravé stravování od útlého věku slouží jako prevence různým nemocem, které se mohou projevit až v dospělosti. Mezi hlavní patří obezita a cukrovka. Projevy těchto nemocí jsou velmi markantní. Proto dalším návrhem, který podpoří zdravé stravování u dětí, jsou přednášky, které žákům přiblíží následky špatných stravovacích návyků a vlivu nezdravého stravování. U žáků, tedy dětí ve věkovém rozmezí 6-15 let, je velmi důležitým vjemem vizualizace. Čím více bude poukazován a komentován problém stravování a škodlivost sladkostí, tím více se posluchačům pojem zdravá strava bude dostávat do povědomí. Kromě ukázek škodlivosti sladkostí a důsledků jejich nadměrné konzumace by se přednášky soustředovaly na zatraktivnění zdravé stravy. Spojovaly by zdravé stravování například se zdravým životním stylem (zdravá strava + pohyb).

Přednášky organizuje Městský úřad Uherské Hradiště ve spolupráci se základními školami v Uherském Hradišti, přesněji odbor Kultury, školství a sportu. Náročnost takových přednášek spočívá v časovém naplánování. Tento fakt by mohl být ošetřen přednáškami, které budou probíhat v rámci určitých výukových hodin (např. Základy společenských věd). Kromě učitelů by mohli přednášet samotní žáci – vyšších ročníků, tím by se aktivně zapojili do tohoto tématu a pro ostatní by to bylo zajímavým zpestřením. V příloze P III je přiložen projektový rámec pro tyto přednášky, kdy navrhovatelem projektu je Městský úřad v Uherském Hradišti, přesněji odbor kultury, školství a sportu.

Z personálního hlediska by náročnost tohoto návrhu závisela na tom, jestli by přednášky vykonávali pracovníci Městského úřadu Uherské Hradiště, členové učitelského sboru

popřípadě odborníci zabývající se touto problematikou (pediatři, obezitologové) popřípadě kombinace těchto variant.

Mezi hlavní přínosy toho návrhu patří možnost spolupráce škol s Městským úřadem, tedy jedná se o lokální řešení této problematiky. Školský sbor má možnost poskytnout informace o preferencích žáků a problémům, se kterými se potýká jedna konkrétní škola. Dalším pozitivem je poskytnutí zpětné vazby organizujícímu Městskému úřadu.

Zdravé dny

Podstata tohoto návrhu spočívá v tom, že zdravá strava je součástí zdravého životního stylu, který je v posledních letech vyzdvihován právě v důsledku růstu počtu obézních lidí. Pomocí spojení sportovních akcí, které školy běžně pořádají, s nabídkou zdravého občerstvení jak pro žáky a učitele, tak pro příchozí návštěvníky, se zvýší povědomí o zdravém stravování. Takto zvolená propagace je nenásilnou formou zacílenou jak na žáky, tak na jejich rodiče a další rodinné příslušníky. Dalším pozitivem takto zvolené propagace je zlepšení celkového image škol.

Z personálního hlediska bude příprava zdravého občerstvení znamenat větší nárok na pracovníky školních jídelen, kteří by museli připravovat občerstvení nad rámec jejich běžných pracovních povinností. Toto zatížení by mohlo být částečně eliminováno, pokud by se příprava občerstvení účastnili přímo žáci. Zapojení žáků by bylo jak pasivní, tak aktivní. Za aktivní formu by mohla být považována příprava občerstvení v hodinách Pracovních činností (dívky obvykle mívají kurzy vaření) a pasivní formou by se žáci mohli zapojit pomocí přípravy občerstvení s rodiči doma.

Finanční náročnost tohoto návrhu je především v nákupu množství potřebných surovin, které se odvíjí od velikosti pořádané akce. Dále jsou finance odvislé od zvolené formy přípravy občerstvení. Pokud by byla příprava občerstvení přidělena školním jídelnám, projektové náklady by se navýšily o personální náklady zaměstnanců připravujících toto občerstvení. V případě volby přípravy občerstvení v hodinách Pracovní výchovy by náklady směřovaly pouze do nákupu surovin, navíc by se žáci na přípravě sami podíleli, což by vedlo k větší angažovanosti a povědomí o zdravých potravinách.

Mezi hlavní výhody patří zvýšení povědomí o zdravé stravě jak u dětí, tak u rodičů popřípadě rodinných příslušníků. Nevýhodou je nemožnost korektní zpětné vazby z důvodu nemožnosti kontrolovat, jestli a kolik % účastníků nabídka zaujala.

Snídaně a svačiny formou „švédských“ stolů

Řešením, které je považováno za velmi inovativní, jsou snídaně a svačiny ve školách formou švédských stolů. Švédské stoly, které jsou nazdobeny, působí na děti stimulačně, kdy kromě chuťového vnímání je uspokojena také zraková stránka. Děti potřebují uspokojit chuť na sladké a tuto chuť je možné uspokojit vhodnou stravou, nejen rychlou volbou sladkostí. Může to být např. ovocem, po kterém žáci v bufetu nebo v obchodě nesáhnou, ale u „švédského“ stolu je může tím, jak je nakrájeno a naskládáno, zaujmout.

Varianta „švédských“ stolů by byla méně časově náročná, avšak vyžadovala by dostatečné finanční prostředky, popř. zapojení rodičů, kteří by mohli do tohoto projektu investovat v rámci propagace nebo sponzorského daru. Na druhou stranu by to byla úspora času pro rodiče nebo děti s přípravou svačin, které si žáci nosí. Finance by tak škola mohla získávat stejnou formou jako platby za obědy. Kdy by rodiče mohli dětem švédské stoly objednávat dopředu. Taktéž by zde bylo možno využít vlivu skupiny: „pokud si ovoce vezme kamarád, ochutnám ho také“. Při vyvážené stravě, by pak měla chuť na sladké u dětí mnohem menší pravděpodobnost konzumace dalších sladkostí. Tento projekt by mohl být zajímavý také pro současné dodavatele v rámci projektu „Ovoce a zelenina do škol“ a „Mléko do škol“, ale také pro potencionální budoucí dodavatele, kteří nejsou do projektu zahrnuti.

Škola by se angažovala ve všech organizačních záležitostech, měla by tedy na starosti kompletní přípravu, pod kterou spadá nachystání stolů a poskytnutí prostor pro takový typ občerstvení.

Hlavní výhodou snídání a svačin formou „švédských stolů“ je ubrání povinností rodičů s přípravou svačin a kontrolovaná zpětná vazba jak žáků, tak rodičů díky nutnosti objednávat takovéto snídaně nebo svačiny dopředu. Nevýhodou je finanční náročnost tohoto projektu.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na stravování dětí na základních školách, konkrétněji zkoumání dopadu legislativní úpravy na stravování na základních školách v Uherském Hradišti. Výzkum se soustředil na souhrn legislativních regulací a preferencí žáků, kteří základní školy navštěvují. Žáci základních škol se stravují nejen ve škole, ale také doma. Toto stravování je ovlivněno nejen na půdě školy, ale také jinými faktory, jako je např., na co jsou zvyklí z domova. Legislativní regulace ovlivňují pouze stravování ve školách, neřeší však přímo uspokojení potřeb dětí, nedokáží zajistit zdravé stravování. Především ztěžují dostupnost nezdravých potravin resp. potravin, které nespĺňují určité ukazatele, dle vyhlášky na půdě školy.

Výzkum potvrdil, že preference žáků se výrazně liší od legislativních regulací, které jsou v základních školách platné. Legislativa sice ovlivnila prostředí školy (tedy bufety a kantýny a školní jídelny), ale nedokáže zajistit, aby děti konzumovaly zdravé potraviny a ani nedokáže zajistit, aby děti nezdravé potraviny do školy nenosily. Jinými slovy, regulace pouze vyvolaly nespokojenost s nabízenými produkty ve školách a podpořily tak žáky v tom, aby si to, co jim chutná a na co jsou zvyklí, donášeli z domu, popřípadě kupovali jinde než ve škole. Vypracování práce bylo reakcí na poslední schválenou regulaci týkající se stravování ve školách, tedy „pamlskovou“ vyhlášku. Tato vyhláška vyvolala velkou vlnu rozruchu jak v médiích, tak ve školách. Provozovatelé bufetů se museli přizpůsobit nastaveným regulacím na potraviny, ale jelikož zákazníci (žáci) požadovali původní sortiment a současný je neuspokojoval, některé tato nařízení vedla k ukončení provozovny. V důsledku legislativní změny nenapomohly k osvětě dětí v oblasti zdravého stravování, pouze zvýšily jejich nespokojenost tím, že jim omezily výběr produktů v kantýnách či bufetech.

Cílem práce bylo zhodnotit tento dopad na žáky, a jak tyto regulace žáci vnímají. Záměrem bylo také zjistit, jestli legislativní regulace vyřešily a do jaké míry, problém se stravováním dětí. Cíl práce byl splněn, dopad na žáky byl analyzován a vyhodnocen. Spokojenost žáků s bufetem je velmi nízká, nezdravé potraviny si nosí do školy z domova, popřípadě si je kupují. Výzkum prokázal, že „pamlsková“ vyhláška nevyřešila problém stravování dětí. Proto tato práce navrhla doporučení a možná řešení na základě výzkumu a zhodnotila všechny návrhy z hlediska personálního, organizačního a finančního. Tato doporučení nejsou nereálná, naopak mohou navázat na to, co už dobře funguje, např. to, že děti znají a slyšely o zdravé stravě, že si velká většina nosí svačiny z domu. Tyto akce mohou vhodně

doplnit současné legislativní regulace. Tím dosáhnout požadovaného cíle, tedy zlepšení stravování dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BOUDOVÁ, Jaroslava et al., 2015. *Program Škola podporující zdraví*. Praha: Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze v NLN s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 105 s. ISBN 978-80-7422-406-5.
- [2] CANDACE, Currie et al., 2008. *Inequalities in young people's health: HBSC international report from the 2005/2006 Survey*. Copenhagen, Denmark: World Health Organization, 206 s. ISBN 978-928-9071-956.
- [3] DVORÁK, Dominik et al., 2010. *Česká základní škola: vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum, 310 s. ISBN 978-80-246-1896-8.
- [4] EVROPSKÁ UNIE, ©1995–2017. *Program Mléko do škol* [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/drinkitup/the_school_milk_programme_cs.htm (a)
- [5] EVROPSKÁ UNIE, © 1995–2017. *Veřejné zdraví* [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/health_cs (b)
- [6] EVROPSKÁ KOMISE, © 2018. *Veřejné zdraví: Zdraví a strukturální fondy* [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/health/funding/programme_cs
- [7] HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, © 1996-2018. MRÁZOVÁ, Šárka a Julie HRSTKOVÁ, 2018. *Česko bojuje proti dětské obezitě. S pamlskovou vyhláškou to ale úředníci přehnali, od září se zmírní* [online]. 1996-2018 [cit. 2018-05-06]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66123300-cesko-bojuje-proti-detske-obezite-s-pamlskovou-vyhlasou-to-ale-urednici-prehnali-od-zari-se-zmirni>
- [8] CHRÁSTKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 856 s. ISBN 978-80-247-0469-2.
- [9] Listina základních práv a svobod Usnesení č. 2/1993 Sb., ze dne 28. prosince 1992. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1/1993. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- [10] LUKAŠÍKOVÁ, Ivana et al., 2015. *Rádce školní jídelny*. Praha: Státní zdravotní ústav, 66 s. ISBN 978-80-7071-345-7.
- [11] MĚSTO UHERSKÉ HRADIŠTĚ, © 2018. *Koncepce školství města Uherské Hradiště*, 2014 [online]. [cit. 2018-03-04]. 80 s. Dostupné z: www.mesto-uh.cz/file/772/download/
- [12] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, © 2013-2018. *Školní stravování* [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdavani/skolni-stravovani> (a)
- [13] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, © 2013-2018. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2016, 2017* [online]. [cit.

- 2018-05-05]. 116 s. ISBN 978-80-87601-38-9. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocní-zpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1> (b)
- [14] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, © 2013-2018. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v roce 2012, 2013* [online]. [cit. 2018-05-05]. 133 s. ISBN 978-80-87601-17-4. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocní-zpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1> (c)
- [15] MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR, © 2010. *Koncepce hygienické služby a primární prevence v ochraně veřejného zdraví*, 2013 [online]. [cit. 2018-03-04]. 9 s. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/koncepce-hygienicke-sluzby-2013_7740_5.html (a)
- [16] MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR, © 2010. *Zdraví 2020: národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí*, 2014 [online]. [cit. 2018-04-04]. 115 s. ISBN 978-80-85047-47-9. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/Verejne/dokumenty/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci_8690_3016_5.html (b)
- [17] MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR, © 2010. *Zdraví 21: Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR*, 2002 [online]. [cit. 2018-04-03]. Praha: unesení vlády 1046, 124 s. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/dokumenty/zdravi-pro-vsechny-v-stoleti_2461_1101_5.html (c)
- [18] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR, © 2009-2018. *Strategie České republiky pro implementaci školního projektu (Ovoce, zelenina a mléko do škol) na školní roky 2017/2018 až 2022/2023*, 2017 [online]. [cit. 2018-04-05]. 29 s. Č.j. 40270/2017-MZE-17222. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/roslinna-vyroba/roslinne-komody/ovoce-a-zelenina/ovoce-do-skol-1/?date=2018-3&root=13129&type=>
- [19] OBENCHAIN, Janel a Arlene SPARK, 2016. *Food policy: looking forward from the past*. Boca Raton, FL: CRC Press, Taylor, 538 s. ISBN 978-143-9880-241.
- [20] OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK, 2010. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada. Expert (Grada), 264 s. ISBN 978-80-247-3228-2.
- [21] PASTUCHA, Dalibor, 2011. *Pohyb v terapii a prevenci dětské obezity*. Praha: Grada, 128 s. ISBN 978-80-247-4065-2.
- [22] PEKOVÁ, Jitka a Jaroslav PILNÝ, 1998. *Veřejná správa a finance*. Praha: Codex Bohemia, 304 s. ISBN 80-859-6385-X.

- [23] POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR, © 2018. *Přijímání zákonů* [online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173>
- [24] PRŮCHA, Jan, 2000. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 269 s. ISBN 80-717-8399-4.
- [25] SPOLEČNOST PRO VÝŽIVU, © 2018. *Historie školního stravování* [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.vyzivaspol.cz/odborne-sekce/skolni-stravovani/historie-skolniho-stravovani/>
- [26] STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND, © 2013. *Mléko do škol* [online]. [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/podpora-spotreby-skolniho-mleka#> (a)
- [27] STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND, © 2013. *Porovnání požadavků nařízení a „pamlskové“ vyhlášky č. 282/2016 Sb., 2017* [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fkomo-dity%2Frv%2F04%2F07%2F1489499095031%2F1489579185424%2F1491474190912%2F1491474333838.pdf (b)
- [28] STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND, © 2013. BENEDÍKOVÁ, Petra, 2017. *Školní projekty od školního roku 2017/2018* [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fkomo-dity%2Frv%2F04%2F07%2F1489499095031%2F1489579185424%2F1491474190912%2F1491474254216.pdf (c)
- [29] STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA OTROKOVICE, © 2003-2017. *Soukromé a církevní školy* [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/rodice/vybirameskolu/soukrome-cirkevni-skoly/Stranky/Soukromé-a-církevní-školy.aspx>
- [30] ŠKOLY ONLINE, © 2002-2008. *Základní školy – Uherské Hradiště* [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://www.seznamskol.cz/zakladni-skoly/zlinsky-kraj/uherske-hradiste/>
- [31] ŠULCOVÁ, Eva, 2007. *Receptury pokrmů pro školní stravování: výživa předškolních dětí, školáků a dospívajících: pokyny k používání receptur*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Společnost pro výživu, 291 s. ISBN 978-802-3989-106.
- [32] Ústava ČR č. 1/1993, ze dne 16. prosince 1992. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1/1993. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1?text=ustava+cř>
- [33] VALENTA, Jiří, 2013. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 920 s. ISBN 978-80-726-3760-7.

- [34] VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 456 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.
- [35] Vyhláška č. 107/2005 Sb., O školním stravování ze dne 25. února 2005. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 34. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/vyhlaska_107_2005_Sb_ve_zneni_210_2017_Sb.pdf
- [36] Vyhláška č. 210/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů ze dne 14. července 2017. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2017, částka 76/2017. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-210/zneni-0>
- [37] Vyhláška č. 282/2016 Sb., O požadavcích na potraviny, pro které je přípustná reklama a které lze nabízet k prodeji a prodávat ve školách a školských zařízeních ze dne 5. září 2016. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2016, částka 109. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=87013&full-text=282~2F2016&rpp=15#local-content>
- [38] Zákon č. 128/2000 Sb. Ze dne 15. května 2000 o obcích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38/2000. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>
- [39] Zákon č. 129/2000 Sb. Ze dne 15. května 2000 o krajích, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38/2000. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-129>
- [40] Zákon č. 435/2004 Sb. Ze dne 23. července 2004 o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143/2004. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>
- [41] Zákon č. 561/2004 Sb. Ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190/2004. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>
- [42] Zákon č. 262/2006 Sb. Ze dne 7. června 2006 zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84/2006. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	a podobně
©	copyright
ČR	Česká republika
č.	číslo
čl.	článek
HBSC	Health Behavior In School-aged Children
IOTF	International Obesity Taskforce
LPIS	Land Parcel Identification System
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
ods.	odstavec
popř.	popřípadě
RVP	rámcový vzdělávací program
Sb.	sbírka
SK	spotřební koš
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
s.	strana
UH	Uherské Hradiště
ÚSC	územní samosprávné celky
VS	veřejná správa
WHO	World Health Organization
ZŠ	základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Schéma návaznosti prioritních oblastí NS Zdraví 2020 na cíle Zdraví 21 (Ministerstvo Zdravotnictví, © 2010, b - Zdraví 2020, 2014, s. 18).....	35
Obr. 2 Schéma schválení běžného zákona (Poslanecká Sněmovna Parlamentu ČR, © 2018).....	65

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Počet základních škol podle zřizovatele v ČR v školním roce 2017/2018 (MŠMT, odbor školské statistiky, analýz a informační strategie, © 2018)	23
Tab. 2 Počet zařízení školního stravování dle krajů ČR ve školním roce 2017/2018 (MŠMT, odbor školské statistiky, analýz a informační strategie, © 2018)	31
Tab. 3 návratnost dotazníků	44
Tab. 4 Základní údaje o respondentech	45
Tab. 5 Schéma pro čtyřpolní tabulku	51
Tab. 6 Návštěvnost bufetu dle stupně ZŠ	51
Tab. 7 Návštěvnost bufetu každý den nebo 1x týdně podle pohlaví a stupně a stupně ZŠ	52
Tab. 8 Návštěvnost bufetu méně často než 1x týdně	53
Tab. 9 Hodnocení spokojenosti s bufetem	53
Tab. 10 Hodnocení spokojenosti s bufetem dle pohlaví	54
Tab. 11 Důvody chození do bufetu	55
Tab. 12 Důvody chození do bufetu z důvodu hladu dle pohlaví a stupně ZŠ	56
Tab. 13 Důvody chození do bufetu z důvodu chuti dle pohlaví a stupně ZŠ	56
Tab. 14 Návštěvnost bufetu kvůli chuti dle počtu respondentů nosících si svačiny z domu	57
Tab. 15 Návštěvnost bufetu kvůli hladu dle počtu respondentů nosících si svačiny z domu	58
Tab. 16 Konzumace ovoce a zeleniny dle pohlaví	59
Tab. 17 Konzumace sladkostí dle pohlaví	60
Tab. 18 Relevance výzkumu	60
Tab. 19 Účinnost legislativních regulací	61
Tab. 20 Konzumní preference respondentů	61
Tab. 21 Ukazatele týkající se návštěvnosti bufetu	62

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví	45
Graf 2 rozdělení respondentů podle stupně základní školy	46
Graf 3 počet respondentů nosících si svačiny z domu.....	46
Graf 4 Nošení svačin z domu.....	47
Graf 5 Četnost návštěv v bufetu	47
Graf 6 spokojenost s bufetem	48
Graf 7 důvody návštěvy bufetu.....	48
Graf 8 Informovanost o zdravé stravě	49
Graf 9 Četnost stravování ovocem a zeleninou	49
Graf 10 Četnost konzumace sladkostí	50
Graf 11 Četnost nošení sladkostí do školy.....	50
Graf 12 Způsob získávání sladkostí.....	51

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I Porovnání požadavků nařízení EU a „pamlskové“ vyhlášky

PŘÍLOHA P II Dotazník stravování ve školách

PŘÍLOHA P III Projektový rámec přednášek o zdravé stravě

PŘÍLOHA P I POROVNÁNÍ POŽADAVKŮ NAŘÍZENÍ EU A „PAMLSKOVÉ“ VYHLÁŠKY

Porovnání požadavků nařízení a „pamlskové“ vyhlášky č. 282/2016 Sb., materiál Ministerstva zemědělství ze dne 9. 3. 2017

Skupina podle nařízení	Požadavky z nařízení (EU) č. 1308/2013	Kategorie potravin podle pamlskové vyhlášky	Požadavky na potraviny v programu mléko do škol (nejvyšší přípustná hodnota v g/100g nebo g/100ml)			Ostatní požadavky
			Sůl (NaCl)	tuky	cukry	
1. skupina – konzumní mléko a jeho varianty se sníženým obsahem laktózy	Bez přidaného cukru, bez přidané soli, bez přidaného tuku, bez přidaných sladidel, bez zvýrazňovačů chuti E 620 - E650 (viz nařízení (EU) č. 1333/2008, bez použití aromat podle nařízení (EU) č. 1334/2008	mléčné výrobky včetně mléčných, jogurtových nebo kysaných nápojů s výjimkou sýrů, tvarohů a výrobků z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	Výrobky nesmí obsahovat sladidla podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008 o potravinářských přídavných látkách.
2. skupina – sýr, tvaroh a další fermentované (kysané) výrobky nebo acidofilní mléčné výrobky bez přidaných aromat, ovoce a ořechů nebo kaka	jogurty	mléčné výrobky včetně mléčných, jogurtových nebo kysaných nápojů s výjimkou sýrů, tvarohů a výrobků z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	
		mléčné výrobky včetně mléčných, jogurtových nebo kysaných nápojů s výjimkou sýrů, tvarohů a výrobků z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	
		tvarohy a výrobky z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	
	Sýry	2,0	30,0			
Ostatní sýry	Bez přidaného cukru, bez přidané soli, bez přidaného tuku, bez přidaných sladidel, bez zvýrazňovačů chuti E 620 - E650 (viz nařízení (EU) č. 1333/2008, bez použití aromat podle nařízení (EU) č. 1334/2008, sýr smí obsahovat max. 10% nemléčných složek,	sýry	2,0	30,0		
1. skupina - kysané mléčné výrobky bez ovocné šťávy, ochucené přírodním aromatem s obsahem mléčné složky nad 90 % včetně	jogurty	přidaný cukr a/nebo med do max. 7%, bez přidané soli, bez přidaného tuku, bez přidaných sladidel, bez zvýrazňovačů chuti E 620 -E650 (viz nařízení (EU) č. 1333/2008	0,5	5,0	11,0	
		mléčné výrobky včetně mléčných, jogurtových nebo kysaných nápojů s výjimkou sýrů, tvarohů a výrobků z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	

2. skupina - kysané mléčné výrobky s ovocnou šťávou, ochucené přírodním aromatem či nearomatizované s obsahem mléčné složky nad 90 % včetně	jogurty	přidaný cukr a/nebo med do max. 7%, bez přidané soli, bez přidaného tuku, bez přidaných sladidel, bez zvýrazňovačů chuti E 620 -E650 (viz nařízení (EU) č. 1333/2008	0,5	5,0	11,0	
	výrobky na bázi kysaného mléka	mléčné výrobky včetně mléčných, jogurtových nebo kysaných nápojů s výjimkou sýrů, tvarohů a výrobků z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	
3. skupina - mléčné nápoje s kakaem, ovocnou šťávou či ochucené přírodním aromatem s obsahem mléčné složky nad 90 % včetně		přidaný cukr a/nebo med do max. 7%, bez přidané soli, bez přidaného tuku, bez přidaných sladidel, bez zvýrazňovačů chuti E 620 -E650 (viz nařízení (EU) č. 1333/2008	0,5	5,0	11,0	
4. skupina - kysané nebo nekysané mléčné výrobky s ovocem, ochucené přírodním aromatem či nearomatizované s obsahem mléčné složky nad 75 % včetně	jogurty	přidaný cukr a/nebo med do max. 7%, bez přidané soli, bez přidaného tuku, bez přidaných sladidel, bez zvýrazňovačů chuti E 620 -E650 (viz nařízení (EU) č. 1333/2008	0,5	5,0	11,0	
	výrobky na bázi kysaného mléka	mléčné výrobky včetně mléčných, jogurtových nebo kysaných nápojů s výjimkou sýrů, tvarohů a výrobků z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	
	ochucené tvarohy	tvarohy a výrobky z tvarohu, za předpokladu minimálního obsahu 50 g mléčné složky na 100 g hotového výrobku	0,5	5,0	11,0	

PŘÍLOHA P II DOTAZNÍK STRAVOVÁNÍ VE ŠKOLÁCH

Dotazník pro děti - STRAVOVÁNÍ ve školách

Ahoj, chtěla bych se dozvědět něco o návycích ve stravování u dětí na základních školách. Mám pro Tebe pár otázek, které zaberou méně než pět minut, tak prosím o jejich vyplnění.

1. Jsi.

- kluk
 holka

2. Chodíš na...

1. stupeň (1.-5.třída)
 2. stupeň (6.-9.třída)

3. Nosíš si svačiny z domu?

- ano
 ne

4. Jak často chodíš do bufetu?

- každý den
 jednou týdně
 jednou za 14 dní
 jednou měsíčně
 méně často

5. Jak moc jsi spokojen/a s nabídkou v bufetu? (Zvýrazni hvězdičky - čím více hvězdiček, tím lepší hodnocení)

☆☆☆☆☆ / 5

6. Proč chodíš do bufetu? (Můžeš vybrat i více možností)

- mám hlad
- mám na něco chuť
- mám žízeň

7. Slyšel/a jsi někdy o zdravé stravě?

- Ano
- Ne

8. Jak často jíš ovoce nebo zeleninu?

- Každý den
- Každý druhý den
- Méně často

9. Jak často jíš sladkosti?

- Každý den
- Každý druhý den
- Méně často

10. Nosíš sladkosti do školy?

- Ano
- Ne

11. Pokud ano, jak k nim přijdeš?

- Kupuju
- Nosím z domu
- Od kamarádů

PŘÍLOHA P III PROJEKTOVÝ RÁMEC PŘEDNÁŠEK O ZDRAVÉ STRAVĚ

PROJEKTOVÝ RÁMEC	
1. Název projektu:	Přednášky o zdravé stravě pro žáky základních škol
2. Cíl projektu:	<i>Cílovou skupinou projektu jsou žáci navštěvující základní školy. Zlepšení povědomí žáků základní škol o zdravé stravě.</i>
3. Obsah projektu:	<i>Zvýšení povědomí o zdravé stravě u žáků základních škol Inspirace pro zdravé stravování jak ve škole, tak mimo ni Vyzdvižení vlivu zdravého stravování – názorné ukázky (fotky, obrázky, ilustrace) Vyzdvižení vlivu nezdravého stravování – názorné ukázky (fotky, obrázky, ilustrace) Vyzdvižení projektů do škol pro zdravé stravování</i>
3. Plný název a úřední adresa předkladatele projektu:	<i>Přednášky o zdravé stravě pro žáky základních škol v Uherském Hradišti Městský úřad Uherské Hradiště</i>
4. Odpovědná osoba/pozice (odbor):	Odbor kultury, školství a sportu
5. Přehled partnerů participujících na projektu:	<i>Partneři dodávající produkty v rámci projektů „ovoce a zeleninu do škol“ a „mléko do škol“</i>